



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

Titvlvs XXIV. De Jurejurando.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)



TITVLVS XXIV.

De Iurejurando.

IN defectum aliarum Probationum in judiciis non raro adhibetur Jusjurandum, *c. fin.* ut non immeritò maximum expediendarum litium remedium *l. i. ff. hie,* & omnis controversiæ finis esse dicatur ab Apostolo ad Hebr. *cap. 6. v. 16. c. Et si Christus 26.* relatò.

ARTICVLVS I.

De Jurisjurandi Natura & Varietate.

SUMMARIUM.

1. Juramenti etymon & definitio.
 2. Præstandum est per verum Deum.
 3. Per falsos præstitum obligat.
 4. Propter apprehensam in iis Divinitatem.
 5. Deus in testem aliquando explicite:
 6. Aliquando implicite invocatur.
 7. Divisio Juramenti in Assertorium & Promissorium:
 8. In Judiciale & Extrajudiciale.
- I**usjurandum sive juramentum à *Jure*, quòd istius instar custodiendum observandumque sit, ita nuncupatum, Corset. *Tract. de Jurament. q. 3. n. 5.* ad mentem D. Thomæ 2. 2. q. 89. *art. 1.* à Cæteris *TT. & JCT.* is etiam

recepti, est Invocatio Divini Numinis in testimonium, sive, ut quidam loquuntur, ad fidem faciendam alicui assertioni vel negationi, aut firmandam promissionem; jurare enim propriè dicitur, qui, cum aliquid affirmat, negatve, aut promittit, ut sibi fides habeatur, Deum in veritatis aut promissionis testem adducit, Covarruvias in *c. Quamvis de Pæni in 6. p. 1. pr. n. 1.* & Suarez de *Jurament. Lib. 1. cap. 8. n. 1.*

Numinis, inquam, Divini; quia propriè loquendò, per solum verum Deum juratur; cum enim juramenti adhibendi unica causa sit; ut is, cui id præstatur, de assertione vel promissione securus reddatur testimonio & autoritate ejus, qui invocatur: de assertionis autem veritate & promissionis sinceritate fidelitateque securus reddere non potest, nisi qui fallere & falli non potest, Verus Deus, qui prima, & fallere ac falli necia veritas solus est, solus assertionis & promissionis nostræ testis infallibilis esse; ac proinde per ipsum solum præstari juramentum potest, ut cum S. Thomæ *cit. art. 1.* advertunt *cit.* Covarruvias §. 1. n. 1. & Suarez *cit. n. 1.*

Cui doctrinæ in speciem, non re ipsa, adversantur *can. Mover 10. 22. q. 1. & c. Et si Christus cit.* quorum textuum posteriori juramenta per creaturas, sicut præstari prohibentur; ita præstita jubentur observari: priori per falsos Deos præstiti iuramenti violatio pro perjurio habetur.

habetur. Re ipsa, inquam, non adversatur textus prior; quia per falsos Deos præstita, est non vera, sed erronea juramenta sint, iis tamen promissiones suas firmantem, propter apprehensam in iis, qui per ea invocantur, Divinitatem obligant, non solum ex fidelitate, ad promissionis suæ etiam non juratæ observantiam quemlibet adstringente: sed Ceum saltem, qui iis Divinitatem, ac proinde infallibilitatem inesse credit) ex Religione, sub perjurii reatu quemlibet obligante, ne in falsi testem invocet, quem Deum & fallere se falli nescit credit: & ut opere impleat, quod ejus nomine invocato & autoritate interpositâ promissit, cit. Covarruvias §. 1. n. 10. & aliis DD.

§. relatis Barbofa in can. cit. n. 5. Neque etiam posterior; quia etiam in juramentis, per creaturas præstitis, Dei testimonium invocatur; cum Deus ita invocari possit non solum explicitè, sicut factum à S. Paulo, cum 2. Corinth. cap. 1. v. 23. Testem, inquit, invoco Deum in animam meam, & ante ipsum à VV. Judæis: post ipsum verò à S. Augustino Epistol. 137. ita rescribente, Fateor coram Deo, qui testis est in animam meam: sicut hodièque multi nimis quàm frequenti usu ita loqui solent, Testis est mihi Deus, Deus novit, rem ita se habere, Per Deum ita se habet, Quàm verè vivit, aut est in calo, Me puniat, si verum non loquor &c. Sed etiam implicitè, quomodo jurant, eumque in testem vocant Primò, qui assertioni suæ addunt verbum, Juro; quia idem significat, quod, Deum in testem voco, aut volo dictum meum confirmare invocatione testimonii Divini. Secundo, qui aliquid affirmant, negantve, aut promittunt bey threm Ahd; quia hæc verba seriò prolata ex recepta Germaniæ nostræ consuetudine idem significant, quod Juro: bey threr geistlichen Weyh / Fürst / Priesster / oder Adelichen

Würden oder Ehren / cujusmodi verba à jurantibus usurpata sensum habent: ita Deus hæc mihi conservet, aut hæc auferrat, si mentior. Tertio, Per sancta Dei Evangelia, Per S. Crucem, Per fidem Christianam, Per SS. Sacramenta, hoc est, quàm vera & infallibilis Evangeliorum & Fidei Christianæ à Deo revelata doctrina, quàm certò humani generis Redemptio peracta in Cruce, aut Sacramenta ad necessariam sanctificationem à Deo sunt instituta. Quarto, Testes invoco celum & terram; ita enim jurantes in testem vocare censentur illorum conditorem, cujus in iis Sapia, Potentia, Bonitas relucet. Quintè, Per animam meam à Vivis non abeam, Fulmine peream &c. cujusmodi verborum formulis invocari creditur Deus, qui animam perdere in gehennam & vitam adimere potest. Sextò, Per salutem Pharaonis, Per vitam Regis, quibus invocatur testimonium Dei, qui salutis & vitæ Regum est author & conservator: de quibus aliisque usu familiaribus juramentorum formulis latè cit. Covarruvias §. 1. à n. 16. Suarez cap. 5. à n. 3. Laiman. Lib. 4. tract. 3. cap. 2. & Pirrhing ad hanc Rabric. à n. 6. Sic declarati

Juramenti variaz, ex iisque celeberrime duæ sunt Divisiones. Una in merè 7. Assertorium & Promissorium: quorum prius præstatum præcisè; ut credatur esse vel fuisse, imò aliquando, etsi rariùs, futurum, quòd affirmatur, aut negatur, v.g. Titium advenisse, esse Doctorem, non fuisse in loco, non occidisse: cujus species aliqua est Juramentum, quod Litis decisivum nuncupatur, & in Judicio pars, vel etiam iudex, parti litiganti ad lites decisionem defert. Posterius verò; ut credatur, nos id, quod promissimus, facturos vel omissores, v.g. fidelitatem servaturos, ingressuros Religionem, non lusuros, domum, aut alium locum pe-

riculosum vitaturos: cujusmodi juramenta contractibus aliisque actibus firmandis adjici frequenter solent. Dixi, *Merè*, hoc est, sine aliqua promissione, ut juramentum assertorium clarius distingueretur à Promissorio, quod etiam aliquò modò assertorium est; cum, qui aliquid se facturum juratus promittit, etiam aliquid asserat de præsentì, nimirum se habere voluntatem se obligandi & implendi, quod promittit, *cit. Suarez cap. 8. n. 3.*

- §. Altera in Judiciale & Extrajudiciale: quorum illud in, hoc extra judicium præstatur, Sylvester *V. Juramentum n. 3.*

ARTICULUS II.

De Juramenti Honestate.

SUMMARIUM.

9. *Juramentum honestum & licitum est,*
10. *Etiã Christianis.*
11. *Modò ex justa causa & debitò modò præstetur:*
12. *Et comitem habeat veritatem,*
13. *Judicium ac Justitiam.*
14. *Jurare prohibentur Pueri,*
15. *Perjuri & olim non jejuni.*
16. *Clerici sine gravi causa,*
17. *Aut coram laico saltem regulariter.*

9. **C**erta, imò Orthodoxæ Fidei doctrina est, juramentum non solum non intrinsecè malum: sed, si ritè præstetur, honestum ac laudabile esse, ut constat Imprimis testimoniò SS. Literarum, *Dominum Deum tuum tuum timebis, illi soli servies & per nomen ejus jurabis, Deuteron. cap. 6. V. 13. Laudabuntur omnes, qui jurant in eo, Psalm. 62. V. 12.* Deinde VV. Patriar-

charum Abraham, Isaac & Jacob, *Genes. cap. 21. 26. & 31.* & in nova seu Græcæ Lege D. Pauli, testem Deum invocant in animam suam, *Roman. cap. 1. v. 9. Galat. cap. 1. V. 20.* aliorumque SS. P. P. imò ipsius Domini Dei, qui teste Regio Vate, *Juravit & non pensabit eum, Psalm. 109. V. 4.* exemplis, Gentiumque omnium & sacrorum prophanorumque tribunalium usu. Et demum ex ratione; quia ritè præstitum continet cultum & venerationem Dei, cujus infallibilem veritatem & summam auctoritatem se agnoscere, colere ac timere profitetur, qui eum in veritatis testem vocat; quia nemo, nisi per majorem se, jurat, *ad Hebræos cap. 6. V. 13.* Quæ utique causa est, cur Jure utroque Juramenti Religio esse dicatur, *c. Tua nos 11. l. 1. ff. hinc & l. Jurisjurandi 2. C. de Rer. credit.*

Neque obstant &, ut VV. quorundam Hæreticorum, à Waldensibus & Anabaptitis suscitatus error voluit, juramenta intrinsecè mala, aut saltem Christianis interdicta esse, evincunt verba Christi, *Ego autem dico vobis, nolite jurare omnino, sit sermo vester Est Est, Non Non.* *Matth. cap. 5. V. 34.* & Apolloli, *Nolite jurare quodcumque juramentum,* *Jacobi cap. 5. V. 12.* quia verbis illis, ut cum S. Augustino *Lib. 1. de Sermone Domini in monte, cap. 17.* S. Bernardo in *Cantica, Serm. 65.* à S. Thoma *2. 2. q. 89. art. 2.* & ab Innocentio III. *c. Est Christianus 26.* exponuntur, Christus ejusque Apostolus non juramenta, quibus, exigente necessitate aut utilitate causâ suadente, ad fidem dictis & firmitatem promissionibus conciliandam, nomen Domini reverenter invocatur: sed illa solum juramenta prohibita sunt, quæ fiunt temerè, hoc est, ex nulla vel levi aliqua causa, ut Judæi passim & malè contueverunt, contra Sapientis monitum. *Ur. jurationi non*

assuescat os; multi enim sunt casus in illa &c. & vir multum jurans implebitur iniquitate, Ecclesiast. cap. 23. à V. 9. cum propter irreverentiam, quæ nomen Dei in testimonium temerè assumendò exhibetur supremæ æternæque ejus Majestati: tum propter periculum perjuratorum, cui jurandi consuetudo & assiduus usus exponitur, Suarez de Jurament. Lib. I. cap. 2. à n. 15. & Laiman. Lib. 4. Tract. 3. cap. 3. n. 2. Accedit; quòd illis Christi verbis ita circumspècti & veraces esse doceamur; ut simplici assertioni non minor, quàm juratæ fides habeatur: & necesse non sit; ut dictis nostris fidem aut firmitatem à juramentis acceramus: quibus, si opus nobis esse credimus, ut fide indignos ipsi nos redarguimus & accusamus, teste S. Basilio in Psalm. 14.

12. *Ut autem Juramentum ritè & honestè præstetur, necessarium est, ut habeat tres comites seu condiciones, Veritatem, Judicium & Justitiam, can. Animadverendum, 22. q. 2. & c. Et si Christus cit. re-latas ex Jeremia: qui, Jurabis, inquit, vi-vit Dominus, in justitia, in judicio, in veritate, cap. 4. V. 2.*

In Veritate jurat, qui Deum non as-sumit in testem falsi, sed de re pronun-tiat, quod scit; ut certam pro certa, du-biam pro dubia affirmet, aut neget: vel, cum aliquid promittit, animum & volun-tatem habeat se obligandi, idque adim-plet, si non impediatur. In Judicio id facit, qui non temerè & inconsideratè: sed cum prævia deliberatione sive examine non tantum veritatis, sed causæ, an scilicet utile sit ad detegendam occultam ve-ritatem, quam manifestari publicè aut privatim interest, & cum pia ac reverente voluntatis affectione jurat. In Justitia, qui juramento promittit, quod justum honestumque & licitum est, aut asserit, quod sine cujusquam injuria asseri potest:

quàm fieret, si turpe aliquid pro-ximi factum sine justa causa detegens, ad fidem dictis conciliandam juramentò ab-uteretur, cit. S. Thomas art. 3. Covar-ruvias in c. Quamvis 2. de Pallis in 6. p. 1. §. 6. n. 2. & 7. cit. Suarez cap. 3. à n. 2. & Laiman. n. 3.

Et si verò tribus his conditionibus vestiti juramenti usus, spectatò Naturali Jure, hominibus præditis usu rationis om-nibus permissus sit, Positivò tamen ad id in judicio præstandum non coguntur, imò nec admittuntur omnes: &

Primò, quidem pueri ante pubertatè, sive 14. decimum quartum ætatis annum imple-tum, can. Parvuli 14. can. Pueri, 22. q. 5. quòd ante eam ætatem plenam & ad Di-vini Numinis testimonium cum debita reverentia invocandum sufficientem di-scretionem non habere præsumantur, S. Thomas q. cit. art. 10. propter quam cau-sam jurare etiam volentes in judicio non facile permittuntur, per textum & Glos-sam can. 1. V. Ad testimonium, 4. q. 2. Syl-vest. V. Juramentum, 2. q. 3. & Sanchez Lib. 3. Moral. cap. 3. n. 6.

Secundò, periurus, can. Parvuli cit. qui propterea à testimonio in iudicio per-hibendo repellitur, can. Quicumque 6. q. 1. etsi periurii in iudicio non condem-natus nec convictus, sed id facti duntaxat notorietate evidens sit; quòd eum, qui semel peieravit, iterum peieraturum, pe-riculum & præsumptio, sit, can. Parvuli cit. & arg. Reg. Semel 8. in 6. Sylvester V. cit. & laudatus Suarez Lib. 3. cap. 5. n. 20. qui tamen aliique DD. excipiunt iura-menta, quæ non honoris, ut Purgationis, Suppletorium, & quod testibus defertur, sed oneris sunt, ut Calumniæ, Malitiæ &c. iuramenta & quæ feudorum Dominis præstantur à Vallis.

Tertiò, non ieiunus, can. Placuit, 4. q. 3. can. Honestum, 22. q. 5. & c. 1. de Test. ¶ 5

G g g

G arrest.

Et attest. multò magis semi-aut omnino ebrius; quòd iuramentum cum debita reverentia nequeant præstare. Jeunium tamen, etiam testi iuranti per modum consilii potius, quàm præcepti præscriptum: vel consuetudine contrarià seu non usu sublatum, notant in c. 1. cit. Barbosa n. 3. & Gonzalez n. 3.

16. Quartò, Clerici, præsertim Sacerdotes, ex levi causa iurare specialiter prohibentur *can. Si quis Presbyter, 2. q. 5.* quòd eorum Ordinem & dignitatem non deceat de eorum, quæ dicunt, veritate facile dubitari, S. Thomas q. cit. art. 10. *Ex levi*, inquam; quia ex necessitatis, vel magna utilitatis causa, v.g. ad sui purgationem, vel ad defensionem, alterius; ne probationis defectu lædantur, aut res suas perdant: ne Ecclesiæ suæ damnum patiantur &c. licitè iurant, ut colligitur ex c. *Significasti 4. de Elect. & c. Ad reprimendam 8. de Offic. Ord. & cum cit. D. Angelico & Sylvestro q. 3. tradit cit. Sanchez n. 7.* Coram laico ex iusta causa v.g. contractus vel alicuius promissionis roborandæ Voluntarium *arg. c. Ex re-scripto 9. hic & c. Pervenit 2. de Fideiuss.* nequaquam autem Coactivum iuramentum, saltè sine Papæ vel Episcopi licentiâ, præstare possunt, *can. Nullus 22. iunctâ Glossâ, V. Laico, 22. q. 5.* Ex qua graffantis pestis tempore delata iuramenta, se non fuisse in loco lue infectò, vel de infectione suspecto, quæ ideo etiam, quòd non per modum coactionis, quasi à superiore, sed sub conditione tantùm ingressus exiguntur, ipsis permittit, docent *cit. Laiman. cap. 12. n. 5. & Pirrhing ad hanc Rubric. n. 27.*

ARTICULUS III. De Juramento Affer- torio.

SUMMARIUM.

18. Hoc, à litigantibus in iudicio præstatur, vel Calumnia,
19. Vel in Litem, de vera rei estimacione.
20. Aut affectione ad eam:
21. Vel Litis decisivam, idque triplex est,
22. I. Voluntarium.
23. II. Judiciale:
24. Cujus delationem actori non præbanti permittentium,
25. Et negantium Opiniones,
26. Conciliantur; ut, pro se saltem presumptionem,
27. Non omnino nihil asserens, id vult deferre:
28. Etsi delatum reus quandoque revocare possit.
29. III. Necessarium sive Suppletorium,
30. Quod à iudice delatum nequit reculari:
31. Neque à plene probante exigi,
32. Vel contra plenam probationem admitti debet.
33. Suppletorium Actori vel Reo deservi potest.
34. Actori, cum ipse semiplene, reus autem nihil probat
35. Secus serè Reo deferretur:
36. Ei locus non est in Criminalibus,
37. Saltem ad infligendam penam corporalem:
38. In Famosis & valde arduis causis
39. In Matrimonij Carnalis,
40. Et Spiritualis,
41. Aliisque causis, poscentibus liquidas probationes.

HUjus iuramenti non rarus, & sæpe temerarius extra: frequens, autè & serè honestus non est in iudiciis: in quibus tantùm à litigantibus, sed etiam ab aliis personis

personis, v.g. à testibus præstari solet. Eius, quod ipsi litigantes præstant, tria sunt genera.

Primum dicitur Juramentum Calumniæ, intellige, *Non inferenda*: quod post litem contestationem actor & reus, syndici, procuratores, tutores &c. super lite, bonâ fide suscepta, præstant, & explicatum est *Tit. 7. totò*: cui juramento affine est, quod Malicia nuncupatur, & quoties à litigantibus aliquid malitiosè proponi, rationabilis suspicio est, deferri potest, ut eodem *Tit. n. 6.* est dictum.

19. Alterum est Juramentum in Litem, quò res, de qua agitur, in iudicio æstimatur, & bifariam in Veritatis & Affectionis juramenta dividitur. Veritatis seu veræ æstimationis juramentum est, quod ad cognoscendam quantitatem, aut verum valorem rei, v.g. equi, alterius dolò, aut vi amissi & non amplius extantis, aut abducti, ut restitui non possit: vel damni, quod ex ejus amissione passus est, actori eum æstimanti à iudice, præviâ taxatione defertur, *l. In actionibus 5. ff. de In litem jurando*. Hoc itaque juramentò actor prosequitur suum interesse: quod aliquando à valore ipsius rei indistinctum & interesse Commune vocatur: aliquando extra rem est, & interesse Singulare nuncupatur: ut patet in exemplo ejusdem equi, alterius violentiâ, vel dolò amissi, cujus verus v.g. quinquaginta aureorum valor, quò in se spectatus æstimatur, *Interesse commune*: valor autem extra rem, puta, damnum, quod actor seu dominus ejus amissione hic & nunc est passus, *Interesse*

20. *singulare* appellatur. Affectionis juramentum est, quod præstatur ad cognoscendum ejusdem equi, vel libri, alterius dolò, aut violentiâ deperditi, valorem, non quem res secundum se spectata, aut ratione damni, quod ejus amissione dominus est passus: sed quem, propter spe-

cialem affectionem domini habet. Quod iuramentum, si æstimatio modum excedat, iudicis taxatio seu moderatio præcedere aut sublequi potest; quia, licet subsequente iudicis taxatione minor, quàm iuratum est, quantitas actori adiudicetur, tamen neque actor periculi, neque iudex iniustitiæ redargui potest; cum ille erga rem immodicam habere affectionem: & eam, cuius verus valor sunt quinquaginta, centum aureis æstimare possit; ac proinde, si eum tanti æstimari & sibi centum aureorum minùs gravem, quàm illius iacturam esse iuret, verè iurabit: iste etiam, sive iudex æstimationem, privati affectione minorem, actori iuranti adiudicare iussè potest, *l. Videamus 4. §. 3. ff. de In litem jurando*: idque faciendò illius, non iuramentum falsum, sed affectionem duntaxat erga rem verò istius pretiò maiorem & excessivam esse, declarat, *Imola in c. fin. de lis, quæ vi meiusve causâ n. 2. Sibi Laiman. n. 4.*

Tertium genus iudicialium iuramentorum est Litis decisivum, quod litem finendæ causâ à parte litigante præstatur: & in tres species, Voluntarium, Judiciale specificè acceptum, & Necessarium dividi solet.

21. Voluntarium est, quod ex conventionione pars parti extra iudicium, sive ante litem exordium defert, ut, eò ab ista susceptò, controversia terminetur *l. Jusjurandum 17. pr. & l. In duobus 28. §. fin. ff. hic*. Dicitur voluntarium; quòd ex utriusque libera voluntate ab una suscipiatur, & ab ea, cui defertur, non solum referri, sed omnino recusari: & si malit, ad viam Juris recurri possit: licet præstitum controversiam finiat; quia continet speciem quandam transactionis, *l. Admonendi 31. in fin. ff. hic, ubi Weltenbec. n. 7. & Gonzalez in c. Sicut 2. de Probat. n. 5.* Et si verò hoc iuramentum, sicut delatum, ita
G g 2 etiam

etiam relatum liberè suscipiatur, semel tamen ab eo, cui defertur aut refertur, susceptum recusari nequit, sed præstari debet: nisi, qui id suscepit, haberi velit pro confesso; cum, sicut contractus, ita etiam huiusmodi iuramenti susceptio ab initio quidem liberè sit voluntatis, postea verò sive, cum semel susceptum est, necessitatis sit, *arg. l. Sicut §. C. de O. & A. Vallenf. hic, §. 5. n. 1.*

43. Judiciale, sic dictum à loco, in quo defertur, est, quod pars parti in iudicio defert, aut ei, à quo delatum est, refert, *l. Delata §. C. de Reb. credit.* Quod, si deferatur sine approbatione iudicis, ab eo, cui delatum est, simpliciter recusari, vel referri potest, *c. fin. V. Quamvis*, licet ei, à quo delatum est, necessariò sit præstandum; ut aliàs super causâ principali non audiatur; quia æquum est, ut patiat legem, quam ipse prior tulit, *c. Cum omnes 6. de Constitut.* Si verò deferatur, iudice approbante, etiam ab eo, cui defertur, præstandum, vel adversæ parti referendum est, *l. Delata cit.* ne, si id sine iusta causa recuset, tanquam confessus condempnetur; cum manifestæ turpitudinis & confessionis sit, nec iurare, nec iuramentum referre velle, textus est *l. Manifesta 38. ff. hic.* Unde

44. Dubium &, sicut difficilis resolutionis, sic magni in praxi usûs controversia oritur, an actor, licet nihil probarit, huiusmodi iuramentum deferre reo possit; ut hic delatum præstare, vel referre aut solvere teneatur. Affirmativam cum Jafone in *l. Manifesta cit. n. 3.* tenent Fachineus *Controvers. Lib. 1. cap. 19.* Zoesius in *ff. ad hanc Rubric. n. 35.* Gilcken in *l. In bona 3. C. de Reb. credit. n. 7.* & Engel ad hanc *Rubric. n. 16.* quòd, ubi testimonia & aliæ probationes desunt, provocatio ad Deum testem apertè permittatur *Exod. cap. 22. V. 11.* ut veritas à reo Di-

vini numinis reverentiâ metûve extorqueatur: nec solum circa medium aut finem, sed etiam circa principium causæ, *l. Generaliter 12. C. de Reb. credit. & l. Manifesta cit.* quâ generaliter statuitur, Manifestæ turpitudinis & confessionis esse, nec iurare, nec iuramentum referre. Negativam contra cum Panormit. in *c. fin. §. Sanè n. 1.* Bartolo in *l. Bona cit.* & Ripa in *l. Admonendi cit. num. 63.* defendunt Menoch. *Lib. 1. de Prasumpt. 981. n. 2.* Mascardus *de Probat. concl. 957. n. 7.* partim quia explorati Juris est; quòd, auctore non probante, is, qui convenitur, sive reus, etiam nihil præstiterit, ac proinde nec iuratis, debeat absolvi, *l. Qui accusare 4. C. de Eadem, c. Unico, Ut Eccles. benef. §. Sanè cit.* quòd etiam ratione suadet; quia conditio rei & possessoris, cum actor nihil probat, deterior non est, quam actoris, intentionem suam probantis plene. Unde, sicut auctore intentionem suam ita probante, reus ipsi condemnatur, etiam non iuret, *c. Sicut cit.* ita auctore, nihil probante, reus absolvi debet, quin ad iurandum compellatur; cum actor & reus non debeant ad imparia iudicari, *l. fin. C. de Fruct. & litis expens.* partim verò; quia actor ad iudicium accedens propriis, & non è domo rei petitis probationibus hunc debet convincere, *l. Nimis gravi 70. C. de Testibus:* & omnino absurdum est, *Cum aliam probationem omnem qui desperaverit, tiam demum ad religionem iuramenti convolare, l. Si quis 11. pr. C. de Reb. credit.*

In hoc DD, dissidio aliquid utriusque & priori quidem Opinioni id tribuendum existimo: ut, cum actor, propriè dictâ, hoc est, ex testimoniis vel instrumentis desumptâ probatione destitutus, pro se aliquam & iudicis arbitriò non omnino levem præsumptionem habet, ream ad iurandum vel iuramentum referendum compelli

compelli posse, haud agrè concedam: posteriori verò & reo favorabiliori, ut, cum actor neque testimoniis aut instrumentis, neque ullà alicujus momenti præsumptione nititur, reum purè & sine juramenti, ipsi delati, præsensatione & relatione censeam absolvendum, arg. §. Sand. cit. cum enim, quando actor nec probationem nec præsumptionem pro se habet, reo juramentum deferre non permittatur judex, sed pro isto pronuntiare jubetur §. cit. etiam juramentum huic à parte delatum non poterit approbare. Cujus ratio est; quòd in juramento tali casu delato desiderari videatur Judicium sive rationabilis causa ad juramenti honestatem requisita, c. Etsi Christus 26. Et profectò, si actori, nulla probatione vel præsensione adjuto, juramenti præsensationem aut relationem à reo exigere liceret, adversus injustas improborum hominum impetitiones nemo satis defenderetur; cum ab his, aliquid petendi jure, & istius probatione destitutis, super re vel debito quocunque in judicio conveniri & ad juramentum præsensandum vel referendum compelli possent, magnò reorum suarum periculò & Reipublicæ perniciosò facinorum fomentò.

Neque aliud evincit ex Exodo de promptus textus; quia continet legem Judicalem, Christi morte extinctam, nec postea suscitatum. Accedit; quòd ille & cæteri textus in contrarium allati intelligendi sint de defectu, non simpliciter omnis, sed plenæ, aut in tertium atque instrumentorum fide fundatæ probationis; cum ad id saltem imperfecta, si non ex unius testimonio vel Scriptura privata, saltem ex fama vel præsensione aliqua proveniens probatio exigatur, præsertim in actore, qui intentionem suam probare est coactus; quòd cum adversariis non paucis con- Gonzalez in c. Sicut cit. n. 5.

Imò etiam ab actore, cum pro se præsensionem habet, delatum hoc juramentum aliquando recusari potest: veluti cum id deferens non haberet potestatem deferendi, l. Tutor 35. §. 1. vel imple exactum à se juramentum Calumniæ præstare nollet, l. Jurisjurandum, 34. §. 4. vel juramenti delationem semel factam revocasset, l. Si quis cit. vel id super facto alieno ignoto, v.g. procuratori aut defensori deferretur, l. Jusjurandum cit. §. 3. ff. de. aut deferretur ei, qui intentionem vel exceptionem suam plenè jam probasset, aut ita probare esset paratus, c. Sicut cit. Haunold. à n. 989.

Necessarium juramentum est, quòd in causis dubiis à judice, sive ad instantiam partis, sive ex officio, cognita tamen causà, l. in bona cit. hoc est, probè consideratis personarum litigantium, causæ, sive rei in judicium deductæ, ac probationis qualitatibus & circumstantiis, actori ad victoriam, vel ad sui purgationem reo, ob inopiam sive defectum plenæ probationis defertur. Unde etiam juramentum Suppletorium vocatur. Necessarium autem dicitur partim; quòd judex causam aliquando aliter nequeat definire; & propterea ad juramentum, tanquam maximum & ultimum litium expediendarum remedium, recurrere cogatur, l. cit. partim; quòd à parte, cui delatum est, necessariò sit subeundum, cit. c. fin. pr. & l. Generaliter cit. §. 2. Unde

Dubium oritur primò, an ergo juramentum hoc nequeat referri vel recusari. Communis DD. sensus est, non posse, nisi ex justa causa: & aliter recusantem pro convicto, imò confesso habendum, l. Manifesta cit. ac proinde reum vel condemnandum, si ipse: vel, si actor juramentum hoc à judice delatum sine justa causa recuset, absolvendum, juxta cit. l. Jusjurandum 34. §. 6. cum tali casu id

G g ? reculan-

recusandi causa unica esse presumatur metus perjurii, Gonzalez in c. fin. cit. pr. n. 2. Causæ autem, ex quibus juramentum hoc recusari justè potest, eadem ferè sunt, ex quibus recusari potest Judiciale, ut cum Panormit. in c. cit. n. 5. notat Haunold. cit. Tract. 4. n. 1028. Unde

31. Dubium alterum oritur, an ergo ad probationis suæ confirmationem deferri nequeat ei, qui intentionem suam plenè probavit. Ratio dubitandi desumitur à paritate Juramenti Calumniæ: quod auctori, intentionis suæ plenam probationem afferenti, deferri potest in quacunque judicii parte, c. 1. pr. de Juramento calumn. in 6. Sed ratio hæc parùm urget: cum; quia, plena probatione jam allatâ, etiam huic juramento locum non esse, non pauci volunt cum Felino in c. Sicut 2. de Probat. num. 2. & Jafone in l. Admonendi cit. n. 44. tum verò; quia alia hujus juramenti ratio est; cum non, ut Suppletorium, præstet in vim probationis, sed ad removendam tantum calumniam: quæ ab auctore inferretur, si testes, aut instrumenta, quibus ejus intentio probaretur, essent falsa, Gonzalez in c. Sicut. cit. n. 9. Quare hæc ratio non obstat recusationi juramenti, quod ad plenæ probationis confirmationem exigere: tum; imò, intentionis plena probatione jam allatâ, id exigi amplius non posse, c. Sicut cit. clarè decisum est ab Alexandro III. ipsam etiam Consuetudinem, quæ ejus exactio & præstatio niteretur, tanquam irrationabilem reprobante; quòd, re plenè probatâ, nulla justa causa sit juramentum exigendi; sine justa causa autem jurare, aut juramentum exigere, illicitum sit ac perniciosum, can. Ita ergo, 22. q. 1. Sc. Esi Christus cit. ut in c. Sicut cit. cum Hostiensis n. 4. Baldo n. 2. & aliis Interpp. notant Fagnanus & Gonzalez uterque n. 8.

Multò minùs, quàm ad plenæ probationis confirmationem exigere, aut admitti contra illam potest juramentum, per textum c. Ad nostram 12. de Probat. ubi statutum & Consuetudo contraria, tanquam corruptela reprobatur, partim; quia præbet occasionem multis perjurijs; cum non pauci reperiantur, qui ad criminum pœnas & infamiam declinandam falso juramentò se purgare non vererentur: partim verò; quia facinorosi homines inde invitarentur ad delinquendum, & in scelera facillè prolaberentur spe impunitatis, perjurii ope facillè obtinendâ, Panormita in c. cit. n. 4. Sibi Barbosa n. 4.

Dubium tertio, & olim hodieque agitata quæstio est, utri ex litigantibus Necessarium hoc seu Suppletorium juramentum sit deferendum. Sunt enim DD. qui auctori, & qui reo id deferendum asserant: quorum tamen illi & hi, si alteri soli deferendum velint, indubitatè reselluntur; cum id reo ad sui purgationem ex l. Admonendi cit. auctori in Supplementum probationis ad victoriâ deferri possit apertè colligatur ex l. In bona cit. & arg. à contrario ducto ex c. Sicut cit. ubi hoc juramentum deferri solum prohibetur, cum intentionem suam plenè probavit. Imò id aliquando reo, vel auctori deferri, §. Sanè cit. disertè traditur à Gregorio IX. ita rescribente, Praesumptio faciente pro illo, sive Auctore, reo deferri potest ad ostendendam suam innocentiam juramentum: nisi iudex (inspectis personarum & causæ circumstantiis) aliud auctori videat deferendum. Quare hinc textu permoti alii, licet cæteris paribus auctori præferant reum; quòd illius causa favorabilior, l. 125. ff. de Re. 7. & Juraproniora sint ad absolvendum, quàm ad condemnandum, c. Ex literis 3. de Probat. & l. Arriane 47. ff. de O. & A. rem tamen judicis arbitrio sic relinquunt; ut, cui in particula

particulari casu deferendum sit, ex causa, personarum, aliisque circumstantiis defumat: quibuscum res declaratur exemplis.

34. Sic enim primò, si actor intentionem suam semiplenè, vg. per unum testem, scripturam privatam, aut probabilem præsumptionem, reus verò nihil probavit, juramentum deferendum est actori; quia *c. fin. cit.* asseritur, à iudice, spectatis circumstantiis, id aliquando actori deferendum. Vix autem major est circumstantia, quàm moveri iudex posset ad id huic deferendum, quàm casu, quò ipse semiplenè, reus verò nihil probavit; quia semiplena probatio inducit iudicem ad opinandum, meliorem esse causam actoris, quàm rei; cum pro illo, quò de jure suo ex parte docuerit, major præsumptio sit, quàm pro reo, qui negativam suam nullo adminiculo probabilem reddit, ut probè advertit Fachineus *Contravers. Lib. 1. cap. 18.* & ante eum Menoch. *de Arbitr. casu 190. n. 2. § 20.* Unde Axioma, quòd actore non probante, reus sit absolvendus, de illo nihil probante intelligendum, iidem monent.

35. Secundò, si verò semiplena probatio allata sit ab utroque, juramentum deferendum reo, arg. §. *Sanè & l. Admonendi cit.* iidem docent: nisi actoris probatio, propter dignitatem aut integritatem personæ &c. dignior foret; tali enim casu id huic deferendum, idem censeat cum *cit.* Menoch. *n. 19.* cui addi potest casus, quò reus, id actori potius, quàm sibi deferri, peteret, aut pateretur.

Tertiò, si actor intentionem suam vg. mutuum certò locò & tempore datum plenè, vg. per duos testes: reus verò suam negationem semiplenè vg. quòd eo tempore alibi fuèrit, ac proinde mutuum accipere non potuerit, semiplenè vg. per unum testem probavit; juramen-

tum actori deferendum, aliqui volunt; quòd plena probatio actoris causam reddat probatiorem, arg. *c. Licet 9. de Probat.* At melius juramento tali casu locum non esse: sed reum actori condemnandum, docent Panormit. *in §. Sanè cit. n. 10.* & Speculat. *Tit. de Juram. delib. §. 1. num. 10.* quòd plena probatio semiplenam elidat & absumat.

Aliter res se habet, cum actor intentionem suam, puta mutuum datum, plenè: reus verò, non negationem, sive mutuum non datum, sed solummodo illi oppositam exceptionem solutionis, semiplenè probavit; hòc enim casu juramentum non illi ad confirmationem intentionis suæ, plenè jam probatæ, arg. *c. Sicut cit.* sed reo ad supplendum plenæ probationis defectum deferendum, iidem docent; quòd reus exceptionem suam probans, se habeat instar actoris; cui semiplenè probanti defertur juramentum, quando adversarius, ut in proposito casu, contra exceptionem actor, mutuum, non etiam solutionis negationem probans, nihil probat.

Dubium quartò est de causis, in quibus juramento Suppletorio est locus. Quia in re Regula quidem est, id de genere permissorum; ac proinde generaliter in quavis causa deferri posse, *l. Ait Prætor 3. §. 1. ff. hic & l. In bona cit.* Sed, ut aliæ pleræque, ita hæc quoq; Regula suas patitur exceptiones; cum juramento illi locus non sit

Primò in causis Criminalibus, vindictam publicam, & præsertim poenam corporalem, spectantibus: in quibus, licet ad sui purgationem & innocentiam ostendendam reo, semiplena probatione gravato, saltem, quando torqueri non potest, deferri valeat & soleat, teste Claro *§. fin. q. 67. num. 4.* nunquam tamen ad plenæ probationis defectum supplendum defertur

deferretur aëtori; cum ad rei condemnationem exigatur, ut sit confessus aut convictus, l. *Qui sententiam* 16. C. de Penit: non quomodocunque, sed probationibus omnino indubitatis & luce clarioribus, l. *fin. C. de Probat.* cujusmodi probatio non est, quæ juramenti accessione suppletur, Menoch. de Arbitr. casu 464. n. 2. Pacianus de Probat. Lib. 1. cap. 39. n. 11. & cit. Fachineus cap. 15. Criminaliter, inquam, & Ad penam corporalem.

37. Prius; quia, cum reus super crimine solum civiliter convenitur; & actor intentionem suam probavit plus quam semiplenè, id à iudice aliquando huic, sed personæ honestate probitatèque, causæ qualitate & aliis circumstantiis probè consideratis, deferri posse, advertit cit. Menoch. n. 6. junctò num. 10. & Fachineus l. cit. ubi l. *In bona cit. verba Et in ceteris causis*, ad pecuniarias & civiles actiones restringenda: & de iisdem super crimine intentatis intelligendos, docet textus l. *Aut Prator* 3. §. 1. cit. & c. *fin. hic.*

Posterius; quia etiam, cum reus criminaliter, sed ad poenam solum pecuniariam convenitur, accusatori crimen plus quam semiplenè, v.g. per duos testes, unum omni exceptione majorem, alterum suspectum, probanti, ad perficiendam probationem juramentum deferri posse, cum Jafone in *Repet. l. Admonendi cit. n. 25.* vult Clarus cit. 9. 63. n. 3. Hoc tamen negat cit. Menoch. n. 3. propter textus *can. Sciant* 2. 9. 8. & l. *fin. cit.* cum de crimine ad poenam agitur, evidentes probationes indiscriminatim exigentes.

38. Secundò, in causis Civilibus, & Criminalibus civiliter intentatis, si sint Famosæ, hoc est, in quibus condemnatus sit infamis, v.g. in causa furti, injuriarum, usurarum; quia infamia est malum civile

gravissimum & ipsi honorum, imò vitæ, jacturæ propinquum, l. *Iusta* 9. pr. ff. de Manumiss. vindict. Barbosa in c. *Sciu* cit. n. 48. Reo tamen, quando actor semiplenè probavit, in sui purgationem juramentum deferri potest, c. *fin.* ubi huic delatum referri non permittitur: & l. *Furti* 6. §. 4. ff. de His, qui not. infam. Bruneman. in *banc l. n. 6.*

Tertiò, in aliis causis Civilibus valde arduis; cujusmodi, etiam Seraph. apud cit. Barbofam n. 45. esse censet, in quibus reus omnium vel majoris partis bonorum jacturam pateretur: alii tamen, quæ arduæ, magnæ, aut modicæ sint, Judicis, personarum qualitatem æstimatis, arbitrio relinquunt cum cit. Menochio Casu 190. n. 18.

Quartò, in causis Matrimonialibus, quia valde graves & arduæ sunt, arg. c. *fin. de Procurat.* in 6. & quoad probationem Criminalibus accentur, saltem, cum agitur ad matrimonii, in facie Ecclesiæ contracti, dissolutionem: partim; quòd tales causæ quodammodo statum hominis concernant; cum matrimonio, ob individua vitæ societatem & potestatem unius conjugis in corpus alterius, speciem quandam referat servitutis: partim propter maximum præjudicium, non solum ipsorum contrahentium, sed ipsius etiam Sacramenti, Panormit. in c. *Mulier* 34. n. 6. Gaill. Lib. 2. observat. n. 33. n. 6. & Pirrhing ad *banc Rubric.* n. 33.

Neque obstat decisio c. *Mulier* cit. quia juramentum in c. cit. casu pro, non contra valorem matrimonii, in facie Ecclesiæ contracti, præstitum fuit. Pro matrimonio autem id deferri posse, in *Vidua* 4. de Regular. cum Archidiacono & aliis notat Barbosa in *Select.* in 1. *Vidua* cit. n. 4. Cui responsioni non adversatur; quòd c. *Attestationes* 10. de *Desponsat. impub.* juramentum etiam contra

tra matrimonium sit receptum; quia matrimonium, contra quod juramentum receptum, textu illo perhibetur, etate ad id contrahendum, habili contractum aliquando fuisse, non constabat: quò casu, præsumptione contra reum pugnante, ipsi juramentum Purgationis deferri posse, notat Panormit. in c. Mulieri cit. n. 6.

Sunt, qui cum Seraphino de Privileg. Juram. cap. 33. n. 113. hac in re id, quod de matrimonio dictum est, etiam in sponsalibus obtinere, velint, arg. l. Oratio 10, ff. de Sponsal. Verùm; quia ex una, istius textus dispositioni locus solummodo est, quando eadem sponsaliorum, quæ matrimonii ratio est: ex altera verò parte ratio, ob quam, cum de matrimonio dissolvendo agitur, juramentum Suppletorium non admittitur, in sponsalibus non procedit; eùm istius dissolutio obnoxia non sit incommodis & periculis, quæ ex matrimonii dissolutione timentur, & gravissima sunt, ad decisionem litis & probationem perficiendam juramentum contra sponsalia poterit deferri, ut, allegata Curiarum Ecclesiasticarum praxi, docet Gobat. *Experient. Theolog. Tract. 10. num. 76.*

40. Quintò, eidem juramento Suppletorio locus non est in causis Matrimonii spiritualis seu Religiosæ Professionis: in Beneficialibus, cum super ipso beneficio, non ejus duntaxat fructibus, litigatur: in Feudalibus & Statùs personæ, cum, an quis filius, legitimus &c. sit, quæstio est; quia censetur causæ arduæ, in quibus plenæ probationis defectus juramentò non suppletur, Mascard. de Probat. consil. 956. n. 43.

41. Sextò, in causis, in quibus ad fundandam intentionem actoris legitimæ, liquidæ, evidentes, apertissimæ, omnino indubitata, luce clariores probationes lege vel statuto exiguntur, Jason in Ro-

pet. l. Admonendi cit. n. 282. & Mascard. l. cit. n. 44. quia hujusmodi lex aut statutum exigere videtur probationes, quales l. fin. C. de Probat. ad condemnationem rei ad poenam requiruntur. Ejusmodi autem causas cum cit. DD. plures referunt Barbosa in c. Sicur 2. de Probat. à n. 17. Berlich. *Prætic. p. 1. conclus. 54. à n. 3.* qui tamen in relatis & similibus causis omnibus non tantum ad sui purgationem reo, sed etiam actori ad victoriam juramentum deferri posse, censet, quoties iste intentionem suam plus, quam semiplenè probat, & semiplena ejus probatio aliis adminiculis & præsumptionibus adjuvatur. Cujus Regulæ generalitatem nullo Jure niti; imò l. Qui sententiam & l. fin. cit. aliisque textibus adversari, exillimat Haunold. cit. *Tract. 4. n. 1051.* Hæcenus de Assertorio.

ARTICULUS IV.

De Juramento Promissorio Invalido.

SUMMARIUM.

42. Juramentum obligationem inducit & firmat:
 43. Nisi contra bonos mores præstitum, aut vinculum sit iniquitatis.
 44. Obligat, quò res indifferens, non Deo, sed homini est promissa.
 45. Non obligat, quò de homicidio, furto &c.
 46. De factò Pietati vel Religioni contrario:
 47. De non repetendis rebus Ecclesiæ, Vel Principatùs malè alienatis:
 48. Vel in Prælatura præjudicium ante Electionem præstitum est:
 49. Quò cessio beneficii, necessaris ad sustentationem:
 Hh h 53. Nova

53. *Nova pensio de beneficio aut veteris auctio,*
 54. *Rei prohibita alienatio,*
 55. *Aut in superiorum præjudicium aliquid est promissum:*
 56. *Quò remittitur Actio doli, furti &c.*
 57. *Vol accusatio adulterii committendi.*
 58. *Non demum Deo præstitum de minori bono.*

42. **P**romissorii Juramenti duo præcipue sunt effectus. Unus est obligatio implendi, quod eo est promissum. Alter vis confirmandi promissiones, quibus adijcitur, sive ex iis ortam obligationem roborandi. Hos tamen effectus non indiscriminatim omnia, sed solummodo valide edita, juramenta inducunt. Quæ autem hujusmodi, aut invalida sint, tres Regulæ, duæ Negativæ præsentis; una Affirmativa *Sequenti Art.* declarandæ planum reddent.

43. Prima, Non est obligatorium, contra bonos mores præstitum juramentum, quæ est 58. ex traditis à Bonifacio VIII. in 6. Contra bonos mores autem præstitum censetur juramentum Imprimis, si contineat turpitudinem ex parte objecti; quòd hoc Jure Naturali, Divino aut etiam Canonico absolute prohibendum sit. Imò etiam, si objectum immediate propter bonum publicum, ut v.g. frumentum, aliarumque mercium exportatio, certorum armorum gestatio &c. prohibendum sit lege solummodo Civili; cum enim obligatorium non sit juramentum, quod præjudicat alicui tertio privato, ut paulò post dicitur, multò minùs obligabit, quod in Reipublicæ præjudicium immediate cedit, c. *Si diligenti* 12. de Foro comper. & l. *Jus publicum* 38. ff. de Pactis, Covarruv. in c. *Quamvis* 2. de Pactis in

pr. & §. 1. n. 1. Suarez Lib. 2. de Jurament. cap. 20. n. 2. cap. 26. num. 4. & Palao Tract. 14. disp. 2. p. 8. n. 2.

De iis, quibus promittitur, quòd hujusmodi lege, civium privatum bonum immediate spectante, prohibetur, utuntur DD. distinctionibus: præ quibus mihi placet doctrina cit. Palao p. 8. num. 7. pro irrito habentis juramentum quodcumque, si eo promittatur, quòd justa lege quacunque, etiam Civili, prohibetur, propter textus l. *Juramentum* 7. §. 16. ff. de Pactis & l. *Non dubium* §. C. de LL. quibus disertè asseritur, cum pactum vel alius actus lege prohibitus est, juramentum ei adjectum non tenet, aut esse servandum. Ratio est parim, quia tale juramentum, si valeret, esset vinculum iniquitatis; obligaret enim ad impossibile, hoc ipso; quòd obligaret ad actum, qui licite & Jure fieri non potest. Textus & Glossa in can. *Faciat* 22. q. 2. partim verò; quia, hoc ipso, quòd adverteretur legi, adversatur publicæ ordinationi & Juri, cui privatorum pactio-nibus nequit derogari, c. *Si diligenti* & l. *Jus publicum* cit.

Deinde contra bonos mores præstitum censetur juramentum, si invitet ad liberius delinquendum, criminum v.g. impunitatem promittendò; quia adversatur communi bono Reipublicæ, cujus interest, delicta non manere impunita, c. *De fama* 35. de Sent. Excom. & l. *Ita vulteratus* 51. §. 2. ff. ad L. *Aquil.* & prænam timeri, l. *Si unus* 27. §. 4. ff. de Pactis cit. Suarez cap. 17. n. 20.

Alterà, ab Innocentio III. c. *Quamvis* 44. ed 18. imò jam à S. Augustino can. *Inter cetera*, 22. q. 4. tradita Regula est, juramentum non est institutum, ut esset vinculum iniquitatis. Hujusmodi autem vinculum, si obligarent, inducerent juramenta, quibus aliquid contrarium bonis moribus

moribus, vel redundans in præjudicium tertii, arg. à contrario desumpto ex verbis, *Cum in alterius præjudicium non redundet*, c. *Cum contingat* 28. hic & c. *Quamvis* 2. de *Passu in d.* vel impossibile promitteretur; cum impossibile nulla obligatio fit, ut habet *Reg. 185.* ff. eique consona *Reg. Nemo s. in d.* & propterea juramento tacite insit conditio, *Si potero*, c. *Querelam* 10. ibi, *Si non necessitate sed voluntate*; & *Si licet potuerit*, c. *Quintavallia* 23. *Glossa in can. Faciat cit. & cit. Suarez cap. 34. n. 2.*

45. Dubium est de obligatione juramenti, præliti de re, bona quidem, sed majoris boni impeditiva: in quo à DD. passim recepta & rationi consentanea est distinctio; vel enim, inquit, ejusmodi res juratò promittitur Deo, vel homini, sive, ut ferè loquuntur, ad honorem & cultum Dei, sive in gratiam & favorem alicujus hominis? Si prius, de ea, uti & de re omnino indifferente, hoc est, neque ex se, neque ex fine aut aliis circumstantiis ullam utilitatem afferente, prælitum non obligat; quia juramentum Deo factum habet rationem voti, quod est promissio de meliori bono, hoc est, de re non solum honesta & utili, sed majoris boni non impeditiva, S. Thomas 2. 2.

46. q. 88. art. 1. Si posterius, ab homine, in cuius gratiam prælitatur, acceptatum obligationem inducit; quia generaliter omne juramentum homini prælitum servandum est, si non vergat in dispendium salutis, nec in alterius præjudicium redundet, c. *Cum contingat* & c. *Quamvis* 2. Ratio disparitatis est; quia ex una, generaliter, sicut simplex, sic etiam jurata promissio, ut obliget, à promissario, sive eo, cui fit, debet acceptari, ut dictum est, *Lib. 1. Tit. 35. n. 13.* ex altera verò parte, Deus, propter suæ voluntatis summam rectitudinem minus bonum præ-

majori, sive meliori sibi que gratiori non acceptat: quod tamen sæpe acceptat, & majori bono minus præfert homo, *Navarrus Manual. cap. 12. n. 16. cit. Suarez cap. 12. à n. 10. & Palao p. 6. n. 4.*

Ex hæcenus declaratis duabus Regulis inferitur, obligatoria non esse juramenta,

Primò; quibus furtum, homicidium, vindicta privata sumenda de inimico, comestio carnis die Veneris, transgressio alicujus Regulæ Ordinis & similia promittuntur; cum enim hæc & similes actiones aliæ Naturali, Divinæ, aut Ecclesiasticæ lege sint prohibitæ, juramenta, quibus promittuntur, contra bonos mores & vincula sunt iniquitatis, *cit. Suarez cap. 15. n. 1. & Palao p. 8. n. 1.*

48. Secundò, quò filius, se parentes domò ejectionem, iis non locuturum, alimenta aliæque vitæ subsidia non ministraturum, *can. Inter cetera cit. & c. Cum quidam* 12. §. *Illi verò*, & quò Religiosus, in suæ Professionis Monasterio vel Religione se non ampliùs moraturum, jurant, c. *Sicut* 13. quia juramenta hæc sunt de re illicita; cum illud pietatis officio, istud obligationi ex Professione ortæ adverteretur. Neque obstat; quòd ita jurans §. *Illi cit.* dicatur absolvendus; quia textus iste exaudiendus est de absolutione, non dissolutiva alicujus vinculi, juramenti valorem & obligationem supponente, sed declaratoriâ nullitatis, ut cum *Panormit. in c. Cum quidam cit. n. 6. advertunt cit. Suarez n. 8. & Barbosa in c. cit. n. 5.*

49. Tertiò, quò Prælati res, sive bona suæ Ecclesiæ, per vim aut aliis injustè ablata, vel malè alienata, se non repetiturum, pollicetur, c. *Pervenit* 2. quò etiam textu absolutionem, quæ à juramento indulta est Episcopo, solummodo interpretativam & nullitatis declarativam fuisse, cum *Glossa fin. notant cit. Suarez n. 8. Sanchez Lib. 3. Moral.*

H h &

3. *Moral. cap. 9. n. 13.* quia juramentum est de re illicita & contraria obligationi, Prælati impostæ à Sacris Canonibus, *can. Si qua, 1. 2. q. 2. & c. Si quis 6. de Reb. Eccl. alien.*

Eadem ferè ratio est Regis, bona & jura, ad Coronam, ut loquuntur, seu Regnum & Dignitatem Regiam spectantia & alienata, se non revocaturum, jurantis, *c. Intellecto 33.* cum enim non propria ipsius Regis, sed ad regnum & regiam dignitatem pertinentia & in ista successoribus reservanda sint, ea liberè alienandi potestatem Rex non habet: & cum Regni suæque dignitatis detrimento alienata revocare ex justitia tenetur; ut proinde de iis non revocandis præstitum juramentum de re illicita, ac proinde irritum sit, Panormit. *in c. cit. n. 4. & cit. Suarez cap. 30. n. 9.*

51. Quarto, quò idem Prælati ante suam electionem, in præmissis de hac Tractatu, aliquid promittit in damnum vel præjudicium dignitatis, potestatis aut mensæ Episcopalis, v.g. quò Episcopo à Jure concessa facultas, aut Episcopales redditus diminuuntur, ut *in c. Sicut 27.* cum Glossa *V. Reducit, Panormit. n. 1. Baldo n. 1. & ceteris Interpp tradunt Sylvester V. Juramentum 4. q. 15. Pavinus de Potest. Capituli Sede vac. p. 1. pr. q. 6. n. 8. & g. Flaminus de Resignat. Benef. Lib. 3. q. 12. n. 101.* & alii, nemine dissentiente, propter claram decisionem Innocentii III. *c. Sicut cit.* ejusmodi juramentum præiurium eò sensu pronuntians; quòd incautè & indebitè præstitum sit, & deficiat in Judicio ac Justitia, ad juramentum requisitis, *can. Animaliterendum, 22. q. 3. & c. Etsi Christus 26.* juxta dicta n. 13. Decisione non minòs clara est ratio nullitatis; quia ejusmodi juramentum à Prælati ante suam promotionem, dum adhuc canonicus esset, præstitum, de re il-

licita eò ipsò est; quòd tendat in præjudicium dignitatis & potestatis; quòd huic, Sede vacante, inferri prohibent Rubrica & textus *Ne Sede vacante aliquid innovetur:* & ad diminutionem rerum jurumque ad hanc pertinentium, quæ illi conservare & non deteriorare Prælati ex officio tenetur, *can. Si qua, c. Si quis cit. & c. Nulli 5. de Reb. Eccl. alien.* Imò hoc juramentum expresse advertitur alteri, quò Episcopus postea in sua Consecratione rerum, ad mensam suam pertinentiù, conservationem vindicationemque promittit: & si ad aliquam rerum alienationem, inconsultò Papæ, deveniret, ad subeundas gravissimas penas, *Extravag. Ambitiosa de Reb. Eccl. alien. expressas,* se adstringit, ut in Pontificali Romano *Tit. de Consecrat. Episcopii & de Benedic. Abbat.* refertur.

Quare hujusmodi Prælati, quæ ante electionem ut canonicus concessit, vel ita promittit, revocare, eisque contravenire ut Episcopus potest, *arg. c. Si quis cit. ubi,* quæ ad Episcopatum jam promotus in Ecclesia sua præjudicium fecit, non obstantè eò non revocandi juramento, revocare liberè potest, ut *in c. cit. cum Glossa V. Alimatus, & Panormit. n. 7. notat Barbosa n. 2.* Quò magis contravenire poterit iis, quæ ante suam promotionem & ut canonicus concessit vel promittit; cum per electionem ejus status mutatus, & ex Canonico Episcopus, & quodammodo novus homo sit factus, ut *in c. cit. advertit Baldo n. 4. & in simili de Cardinale, ad summum Pontificatum erecto, cum ipso docent Card. Jacobus de Consiliis Lib. 7. cap. 5. nam. 112. & Flamin. cit. q. 12. n. 101.*

Quintò, quò clericus ad congruam & stabilem sustentationem necessarius unde destitutus beneficium vel patronatum, aut ad hoc constitutum procuratorem &

totem se non revocaturū, pollicetur; cum de re, à S. Synodo Tridentina prohibita, ac proinde illicita sit, *Garcias de Benefic. p. 2. cap. 5. n. 232. Flamin. cit. Lib. 2. q. 6. n. 43. & Barbosa de Offic. Episc. alleg. 19. n. 46. id firmantes S. Congregat. declarat.*

53. Sextò, quò ad beneficium Ecclesiasticum præsentatus novi censūs vel pensionis solutionem, vel ab antiquo debiti & præstari soliti censūs auctioem, aut aliquid præter pensionem præstandum, pollicetur, *c. Tua 1. hic, & c. Gravis 15. de Censibus*; quia hujusmodi censūs auctio, istiusque promissio prohibita sunt à Concilio Lateranensi, *c. cit. & c. Prohibemus 7. de Censibus*, quòd per eam Ecclesiæ præjudicetur, *Glossa in c. Tua cit. V. Pro perjurio*. Imò, si promissio censūs vel auctioem ante præsentationem, & pro hac obtinenda fieret, ipsa & præsentatio Simoniacæ forent, *c. Clerici 6. de Pactis*; & sicut ista, ipsa quoque cum ei roborandæ adjecto juramento irrita esset, *Panorm. in c. Tua cit. n. 3. & ibi Laiman. n. 2.*

Neque de novo censu imponendo, aut vetere augendo præstitum juramentum de Jure subsistere, rectè aliqui desumunt ex eo; quòd *c. cit.* clerici, id præstitum non adimplentes, ut perjurij habeantur ac puniantur; quia pro talibus habentur ac puniuntur, non ratione juratæ hujusmodi promissionis non adimpleræ, sive novi censūs vel augmenti non soluti; sed; quòd, cum hæc seriò promississe, & pensionem vel augmentum præstandi voluntatem habere præsumantur, tamen postea coram Episcopo, se novum censum non imposituros, & veterem, contrà quàm promiserunt & faciendi voluntatem habere præsumuntur, non aucturos jurent, itaque mendaciam juramentò confirmare videantur, *Laiman. cit. n. 2. & Pirthing ad hanc Rubric. n. 32. qui tamen rectè ob-*

servant casu, quò juramenti priùs editi nullitate cognitã, idque implendi voluntate depositã, contrarium sive, se pensionem non impositurū vel aucturū, coram Episcopo jurat, idque legitime clericus ostendit, ita jurandò perjurij pœnis obnoxium non fore.

Septimò, juramenta, quæ minor de re immobili sine autoritate tutoris vel decreto judicis alienanda, filia de paternæ hæreditatis renuntiatione faciendã & similes præstant; quia sunt de re, sive actibus Jure prohibitis, *l. Non solum 4. l. Si ad resolvendum 7. C. de Præd. minor. & de non observanda in iis forma Jure præscripta. Neque obstat; quòd obligatoria sint juramenta, de ejusmodi alienatione, renuntiatione &c. non revocanda; quia hæc revocare minor & filia familias legibus permittuntur quidem, sed non jubentur; ac proinde revocationis omisio prohibita & illicita non est, *Palao cit. p. 8. num. 7.**

Ostavò, juramentum Fidelitatis & Obedientiæ præstitum alteri, quàm legitimo superiori, aut, cui id præstari debet, *c. Ea te 22. cum enim hujusmodi juramentum in alterius sive superioris præjudicium cedat, tanquam iniquitatis vinculum, obligatorium esse non potest, arg. c. Quamvis & c. Cum contingat cit. Panorm. in c. Ea te cit. n. 3. & cit. Suarez cap. 34. n. 5.*

Nondò, juramentum, quò æconomò doli in administratione, aut furti committendi, vel injuriæ inferendæ actio alii remittitur, *l. Si unus cit. §. 3. & 4. & quòd conjugum unus alteri de eo, super futuro adulterio non conveniendo, præstat. Futuro, inquam; quia, sicut doli aut furti jam commissi & injuriæ jam illatæ actio, cit. §. 4. V. Sed post, ita etiam adulterii jam perpetrati accusatio conjugii simpliciter & cum juramento remitti potest*

H h k 3 saltem,

saltem, si respiciat & de facienda denuntiatione non urgeat præceptum superioris; quia injuriam adulterio sibi illatam coniugi remittere conjux potest, *can. Idolatria 5. pr. 28. q. 1.*

57. De adulterio etiam primùm committendo plurium DD. calculis approbata distinctio est inter actionem Criminalem & Civilem; ut, licet conjux vi ejusmodi juramenti de adulterio postea commissi civiliter, hoc est, ad divortium & alios effectus, commodum eius proprium spectantes, agere non possit, ei tamen permessa sit actio Criminalis, sive accusatio tendens ad vindictam publicam, & denuntiatio ad poenitentiam agendam: quod Panormit. in c. *Quemadmodum 25. §. Illud, n. 14. cit. Suarez cap. 17. n. 22.* & duo Barboſæ Petrus in l. *Solutio 2. pr. ff. Solutio matr. p. 1. n. 106. August. in c. §. cit. n. 13* colligunt ex §. *cit.* in cuius fine laudatus Innocentius III. ita iuranti satius esse ait, ut Religione iuramenti ab actione ad divortium desistat: quamvis coniugem valeat accusare, vel ad poenitentiam denuntiare. Ratio prioris partis est; quia actio civilis tendit ad proprium interesse, cui maritus potest renuntiare, *arg. l. Si iudex 41. ff. de Minorib. §. l. Si quis 29. C. de Patruis*: posterioris autem partim; quia Reipublicæ interest, ne delicta maneat impunita, *c. Ut fama. §. l. Ita vulneratus cit.* partim verò; quia tale iuramentum, si obligaret ad abstinendum ab accusatione vel denuntiatione, invitaret ad liberius peccandum spe impunitatis; ac proinde, tanquam bonis moribus contrarium, subsistere nequit, *arg. c. Quando, §. Reg. non est, cit.*

Neque obstat; quòd coniugem ad liberius peccandum etiam invitet ascendens remissio actionis seu conventionis Civilis, ut cum Anguiano de LL. *Lib. 2. controversi: 21. n. 18.* advertit Barboſa

§. *cit. n. 5. in Selectis*; quia ab adulterio adhuc satis absterretur; quòd ad vindictam publicam accusari, vel denuntiare ad poenitentiam possit. Quæ responsio & doctrina, licet passim à DD. approbatur, dici tamen etiam posse videtur, huiusmodi iuramentò non obstante, utramque actionem iuranti permissam. Quòd autem *c. cit.* asseratur, tutius esse viro, ut civiliter agere desistat, ideo solum dicitur quòd maritus, licet civiliter etiam & ad divortium agere possit, tamen à conscientie scrupulis & periculo scandalis remotior sit futurus, si à Civili actione abstineat, & denuntiatione solum Evangelicâ, utatur ad correctionem: quam iuramentum de non accusando (cum strictè interpretandum sit) non includit.

Decimò iuramentum, quòd de Matrimoniali statu assumendo præstat Deo; quia non est de meliori bono, cum matrimonium consummatum impediatur liberam electionem status Religiosi vel Clericalis; quorum uterque perfectior, Deòque gratior est, quam conjugalis. Unde, huiusmodi iuramentò non obstante, susceptio Ordinis sacri & Religiosis ingressus permittitur. Imò Religiosis Professioni non obstant sponsalia iurata, sive iuramentum de coniugio in eundo præstitum homini; cum, sicut simpliciter in iuris, sic etiam iuratis sponsalibus in iuris tacita conditio, *Nisi ingrediar & profitear Religionem*; quia talis conditio ex dispositione Juris inest ipsi matrimonio Rato, ut colligitur ex *c. Verum 2. §. c. Ex publico 7. de Convers. conjug. & cum Interpp. ibi tradunt Covarruvias p. 1. de Sponsal. cap. 5. pr. n. 11. Alexand. Carel. Lib. 1. de Sponsal. cap. 15. Sotus in 4. d. ff. 27. q. 2. art. 5. & aliis DD. relatis Sanchez Lib. 1. de Matrim. disp. 43. n. 3.*

ARTICULUS V.

De Juramento Promissorio Valido.

SUMMARIUM.

59. *Servandum est, quod servari sine peccato & tertij præjudicio potest:*
 60. *Licet jurans non habuerit animum id implendi.*
 61. *Non etiam, quod sine jurandi,*
 62. *Vel se obligandi animo præstitum est.*
 63. *Non obligat simplex:*
 64. *Obligat tamen jurata promissio usurarum,*
 65. *Et lyri solvendi prædoni,*
 66. *Ex virtute Religionis.*
 67. *Usura tamen & lyrum soluta repeti possunt.*
 68. *Juramentum metu extortum secundum aliquos non valet,*
 69. *Verius omni Jure subsistit:*
 70. *Nisi sit de re illicita.*
 71. *De re etiam licita metu præstitum facile relaxatur.*
 72. *Errore vel dolo præstitum nullum, si illi circa substantiam:*
 73. *Validum est, si circa qualitatem versentur.*
59. **T**ertia, eaque Affirmativa de Juramento Promissorio, ab Innocentio III. c. *Cum contingat* 28. tradita, atque à Bonifacio VIII. c. *Licet* 2. hic in 6. & c. *Quamvis* 2. de *Pæni* in 6. confirmata Regula est, Omne iuramentum servandum est, quod non vergit in dispendium salutis æternæ, & in præjudicium tertij non redundat; ut, licet rei licitæ & honestæ promissio, eique adiecti iuramenti præstatio, propter defectum, v.g. iustæ causæ, necessitatis, aut uti-

litatis, illicita, & cum peccato coniuncta fuerit, opere tamen adimplendum sit, quod eò est promissum: & licet promissio simplex ex Juris dispositione obligationem non pariat, hanc tamen aliquando inducat & cum sine peccato potest implendum sit ei adjectum iuramentum, quod à Jure non est irritatum. Ratio est, quia Religio sive Divini Numinis supremæ Majestati debita reverentia exigitur, quod, invocato ejus Nomine & auctoritate interpositâ, promissum est, opere impleatur, juxta illud, *Reddas Domino juramenta tua* Matth. cap. 5. v. 33. ne ejus nomen & auctoritas in vanum sint assumpta, contra Præceptum Exodi cap. 20. v. 19. Panormit. in c. 1. n. 3. Suarez Lib. 2. de *Jurament.* cap. 4. n. 1. & Sanchez Lib. 3. *Moral.* cap. 5. n. 9. Hæc satis certa

Dubium autem primò est, de obligatione juramenti, de re licita quidem, sed fictè præstiti. Quod tribus ferè modis accidere potest, jurandò scilicet vel sine animo iuramentum implendi: vel sine animo jurandi, hoc est, juramentum verbis tantùm externis proferendò; vel demum sine animo se obligandi,

Primò modò, sive absque animo id, quod promittitur, implendi editum iuramentum esse obligatorium, licet non defuerint, qui negarent, communis tamen DD. sententia rectè affirmat; quòd tam promissio, quàm Dei in ejus testem invocatio, quæ iuramentum promissorium & obligatorium constituunt, dari possint sine intentione executionis, imò cum istius omittendæ intentione, *citt.* Suarez cap. 7. n. 21. & Sanchez cap. 10. n. 5.

Alterò modò, sive absque animo & intentione jurandi, hoc est, Deum in testem invocandi, verbis duntaxat externis editum iuramentum perinde ut, quod verò jurandi animò prolatum est, obligare, clarè tradi videtur verbis, *Quacunque*
art. ver.

arte verborum quis jurat, Deus, qui conscientia testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit: quæ sunt Isidori, *can. Quacunque*, 22. q. 5. relati. Verum, quia non jurandi intentio ipsam juramenti essentiam, in testimonii & auctoritatis Divinæ invocatione interpositioneque consistentem, tollit, etiam tollit juramentum ejusque obligationem. Quare, solis verbis jurantem per se & vi Juramenti obligari, cum S. Thoma 2. 2. q. 89. art. 7. & Panormit. in c. Veniens 16. n. 4. merito negat Covarruvias in c. Quamvis cit. p. 1. §. 5. n. 2. cit. Suarez cap. 7. n. 2. Sanchez cap. 10. an. 11. propter allatam rationem. Unde etiam casu, quod jurans verbis uteretur in alio sensu, quam eod, quem præferunt, & is, cui juratum fuit, intelligit, vi juramenti secundum sensum, quod à jurante prolata sunt, iste obligaretur, juxta *can. Humane*, 22. q. 5. cit. Covarr. §. 5. pr. & Suarez cap. 8. n. 5.

Neque huic doctrinæ obstant verba Isidori *can. Quacunque cit.* Dixi enim, *Per se & Vi juramenti*: quod tali casu revera non datur; quia, quod verbis iuratum est, opere exequendi obligatio ferè datur ratione damni, quod ex deceptione, sive iuramentò non impletò, pateretur is, in cuius gratiam est iuratum: & ratione scandali ac periurii, cuius speciem eiusmodi ficti iuramenti violatio refert, ut probè observant Lessius *Lib. 2. de J. & J. cap. 42. n. 54. & cit. Suarez n. 2.*

62. Tertiò modò fictè sive absque animo se obligandi præstitò iuramentò, id, quod iuratum est, exequendi obligationem vi iuramenti induci, etsi non pauci affirmant, probabiliùs tamen cum Panormit. in c. Si verò 8. in fine, & Sylvestro *V. Juramentum 4. q. 7.* & aliis (seclusò tertii damno & scandalo) negat Azor p. 1. *Instit. lib. 11. cap. 4. q. 2.* Gutierrez de

Jurament. p. 1. cap. 57. n. 20. & Sanchez *cit. cap. 10. an. 8.* quòd huiusmodi fictiò tollat ipsam promissionem; cum enim, ut cum laudato Sanchez arguit Palao *Tract. 14. disp. 2. p. 2. n. 6.* verus homini, aut Deo aliquid promittendi animus sine animo se obligandi dari nequeat, sine isto dari etiam non poterit animus promittendi, promissio iurata, & promissorum iuramentum; cum hoc ferè sequatur naturam actùs, cui adicitur, c. *Quemadmodum 25. pr. & l. Sed etsi 11. §. 2. ff. de Jurejurando.*

Dubium secundò est de obligatione iuramenti, extorti per iniuriam, sicut est, quod de solvendis usuris præstat creditor. Ratio dubitandi est primò; quia ex una, non obligat promissio utatarum simplex, c. *Debitores 6. pr.* imò eas exactas & solutas restituere creditor ipsi, eoque deficiente, hæredes tenentur. *Can. in 7. & c. Tua nos 9. de Usuris*: ex altera verò parte, inter simplicem promissionem & iuratum nulla est differentia apud Deum, *can. Juramenti, 22. q. 5.* ac proinde, sicut promissio, sic etiam huic accessorium iuramentum non obligabit cum accessorium sui principalis *Reg. 41. in 6.* & iuramentum actùs, cui est adiectum, naturam sequantur, secundum *Reg. cit. in 6.* Secundò; quia iuramentum de solvendis usuris occasionem peccandi præbet creditori, eas recipiendò delinquenti; atque idcirco, tanquam præstitum contra bonos mores, obligatorium esse non potest, *arg. Reg. Non est 58. in 6.* Tertio; quia debitor eò, quod de solvendis usuris præstitit, iuramentò non obstante, actionem habet ad usuras, cum iam solvendi repetendas: nisi etiam de iis non repetendis iuravit, c. *Debitores cit.* Cum ergo habenti Actionem multò magis competat Exceptio *l. Invidius 15. §. 1. ff. de R. J.* non obligabitur ad solvendas: aut, si licentet

solverit, censetur donasse, *arg. l. Cujus per errorem §. ff. de R. J.*

64. Nihilominus, tale iuramentum, si à creditore remissio, aut eius relaxatio à superiore impetrata non sit, obligare, *c. Debitores cit. decisum*, & ratio perspicua est; quia eius observatio non vergit in dispendium salutis aut tertii præiudicium; cum, licet usuras exigendò & solutas recipiendò creditor peccet, eas tamen huic exigenti solvere debitor valeat sine peccato; ac proinde iuramentum observandum sit ex Regula *c. Cum contingat §. c. Quamvis cit.* Usuras tamen solutas repetere debitor potest: nisi etiam, eas se non repetiturum, iurasset, & iuramentum non esset relaxatum: ad quod creditorem per censuras Ecclesiasticas compelli posse, ex *c. 1. textu constat.*

65. Eòdem ferè modò obligatorium est iuramentum, quod de lytro pro vita solvendo latroni, & de non rescindendo contractu vel pretii supplemento non petendo, venditor præstat emptori, *arg. c. Debitores cit.* cum enim à Jure irritatum non sit, & sine peccato ac tertii præiudicio servari possit, de ipso etiam Regula, ex *c. Cum contingat §. c. Quamvis cit.* desumpta, procedit, *citt. Suarez cap. 9. n. 3. & Sanchez cap. 11. n. 16.*

66. In contrarium allatæ rationes veri speciem maiorem, quàm vim habent. Prima; quia iuramentum tali casu, & quoties simplicis promissionis impletio turpitudinem & iniquitatem ex parte iurantis non continet, per se stans & non accessorium est, solùmque obligat ex virtute Religiónis; ne Nomen & autoritas Divina in vanum sit invocata, *S. Thomas 2. 2. q. 89. art. 7. Panorm. in e. 1. cit. n. 3. Covarr. in e. cit. p. 2. §. 3. n. 2. V. Tertio.* Neque obstat *can. Juramenti cit.* quia, esto, simplex promissio æquiparetur iuramento quoad obligationem non mentiendi, quæ repe-

ritur in utroque: ei tamen non æquiparatur quoad vaiorem & gravitatem obligationis implendi & culpæ admittæ utriusque violatione, *Panormit. in c. Debitores cit. n. 3. & Suarez cit. cap. 9. n. 134*

Alteram, quia solutio usurarum est occasio peccati potius accepta ex malitiâ, quàm data; cum solutio usurarum intuitu Religionis facta in solvente peccaminosa non sit; & in recipiente voluntatem, ad peccandum expeditam supponat potius, quàm inducat, ut probè notat *Barboia in c. Debitores cit. num. 3.*

Postrema; quia exceptio debitori competit; ne usuras solvat tanquam debitas ex Iustitia & vi promissionis: non autem, ne solvat ex virtute Religionis ratione iuramenti. Neque ita solutas donasse censetur; quia non liberaliter tradit, qui solvit præcisè, ut satisfaciât iuramento, urgente necessitate propriâ & alterius iniuriâ extorto, *Palao Tract. 14. disp. 2. p. 3. n. 10. & Pirrhing ad hanc Rubric. num. 63.*

Dubium tertio & perquam difficilis 68. controversia est de iuramento, gravi metu extorto. Quod pro invalido, cum *Panormit. in c. Cum contingat cit. n. 3. Felino in c. Si verò 8. n. 8. calu 1. & Franco in c. Licet 2. in 6. n. 6.* habent *Sarmient. de Reddit. p. 1. cap. 4. n. 7. & Flamin. de Resignat. Lib. 13. q. 2. n. 12.* Moventur variis textibus Juris utriusque: Civilis *Autb. Sacramenta, c. Si advers. vendit.* quæ puberum iuramenta, vi aut metu extorta, nullius momenti esse iubentur: *Canonici c. Pervenit 2. §. c. Verùm 15. hic,* quorum textuum priori huiusmodi iuramentum Episcopi de non repetendis rebus, vi ablatis, pro nullo habetur; posteriori iuramentum metu extortum violanti pœna imponenda dicitur, non quasi pro culpa mortalitatis: & *c. Cum contingat §. c. Quamvis cit.* quibus servanda dicuntur

cuntur iuramenta, quæ non vi aut dolo præstita sunt. Unde ductò argumentò à contrario inferitur, vi, metu, dolo præstita servanda non esse: quod confirmatur; quia dictis textibus metus æquiparatur dolo: quòd præstitum iuramentum invalidum esse videtur.

69. Sed verius, huiusmodi iuramentum, si de re licita sit, validum esse; ac proinde, si ab eo, cui præstitum est, non remittatur, vel à superiore non relaxetur, executioni mandandum cum S. Thoma *cit. q. 89. art. 3. 1.* Covarruvia *in c. Quamvis cit. p. 3. §. 4. n. 2.* Guttierrez *de Juramento cap. 57. n. 19. cit.* Suarez *cap. 10. n. 4.* Molina *Tract. 2. de J. & J. disp. 149. n. 4.* & aliis *in c. Si verò cit.* defendunt Barbosa & Gonzalez uterque *n. 2.* eà persuasiva ratione; quòd irritum non sit Jure Naturali; cùm metus voluntarium, etsi minuatur, non tamen tollat; coacta enim voluntas est voluntas, *l. Si mulier 21. §. 5. ff. Quod metus causa gest.* Neque Divinò; quia hòc Jure eius violatores peccare, colligitur ex Ezechiel. *cap. 8.* quò locò Deus Ezechia ob violationem fidei Babiloniis datæ, licet metu extorta fuerit, gravia mala minatur. Neque Canonico; quia *c. Ad audientiam 4. de lis. que vi metusve caus.* iuramentò metu extortò Ecclesiæ seu beneficii Ecclesiastici resignationem promittens, vi iuramenti ad hanc teneri, disertè asseritur, etsi per resignationem dimissum repetenti iuramentum non obstat: & *ex c. Si verò 8.* quòd textu, ad renuntiationis iuratum promissionem compulsus, ad iuramenti observantiam obligatur, donec id relaxetur; quia iuramentum metu extortum, si de re licita sit, observari potest sine dispendio salutis & peccato. Idem desumitur *ex c. Verùm 15. & c. Sicut 29.* quibus locis iuramentum metu emittentes ab eius obligatione absolvuntur. Neque etiam Civili; quia pro eius nullitate

adductæ *Auth. Sacramenta* dispositionem Jure Canonico, quòd in materia spirituali observandum est, *c. Licet 2. in 6. correctam*, ex communi plurium sensu docet Palao *disp. cit. p. 4. n. 6. & 7.* Alii, cùm iuramentum nullius momenti esse dicunt, id intelligunt, non quoad obligationem: sed quoad effectum; quòd vi, metu extorta iuramenta facile relaxentur, Gonzalez *in c. Si verò cit. n. 5.*

Minus quàm *cit. Auth. urgent. Per venit & c. Verum cit.* textus: Priori quòd eò relatam iuramentum fuit de re illicita & contraria obligationi, à sacris Canonibus Prælato impositæ, *can. Si quis, 12. q. 2. & c. Si quis 6. de Reb. Eccles. alien.* Posteriori; quia eò iuramenti violator non quasi pro mortali crimine puniendus dicitur, non quòd eius in materia gravi violatio peccatum mortale non sit: sed solummodo; quòd metus causam violationis, etsi mortalem, extenuet, ut locus sit pœnæ mitiori, ut cum *cit. 3. Thoma art. 3. Covarr. n. 3. & aliis advertit Barbosa in c. cit. n. 4.*

Ad *c. Cùm contingat & c. Quamvis cit.* satis expedita responsio est, iuramenta liberè edita servanda dici sine relaxatione. Unde à contrario rectè inferitur, vi & metu edita non servanda, hoc est, relaxanda; ne vim inferens commodum reportet ex iniquitate. Neque plus difficultatis habet confirmatio; quia *cc. cit. vis & dolus æquiparantur*, quatenus uterque à contractu firmitatem tollit: non quoad obligationem; cùm dolus sine consensum, non ut metus, solum diminuatur, sed omnino tollat, ut mox dicitur, Pontius *Lib. 4. de Matrim. cap. 20. n. 6. & Palao cit. p. 4. n. 11.*

Dubium quartò est de iuramento, quòd præstitum est errore vel dolo. In quo apud DD. recepta est distinctio. Et quidem, si error & dolus contingat circa rei pro-

rei promissæ substantiam, vg. si iuratus promittas scyphum, quem stanneum, aut gemmam, quam fictitiam credis: cum ille argenteus, hæc vera sit, iuramentum obligatorium esse negant, propter defectum consensûs in iurante; quia ita errantis nullus est consensus aut voluntas, *l. Si per errorem 15. ff. de Jurisdic.* propter cuius defectum etiam vota quæcunque & coniugia edita aut inita errore, circa rei substantiam interveniente, invalida esse, alibi statuetur. Si verò error & dolus verferetur solummodo circa qualitatem, aut circumstantiam rei solummodo accidentalem, ad jurandum impellentem, vg. si iuratus promittas dotem puellæ, quam castam, vel liberalem donationem homini, quem opis indigum credis, cum re ipsa tales non sint, iuramentum pro obligatorio habent; quia hujusmodi error vel dolus consensum Jure Naturali requisitum non tollit; cum jurans, licet ejusmodi qualitate & circumstantiâ ad jurandum sit impulsus, illius tamen qualitatis &c. veræ existentie suum in rem promissam consensum non alligavit: Jus etiam Positivum, licet ad jurandum ita inducto, juramenti relaxationem facile concedendò, succurat, nullibi tamen iuramentum irritavit, Ita cum *citt. Suarez cap. 5. n. 1. & Molina n. 4. Laiman, Lib. 4. Traic. 3. cap. 8. n. 5.*

ARTICULUS VI.

De Juramento Confirmante Contractus.

SUMMARIUM.

74. Juramentum non firmat contractus in iis de actu ullò Jure prohibito.
75. De non prohibito iniis, sed Jure

- Civili irritatis adjectum valet.*
76. Et Religionis obligationem inducit.
77. Secundum multos DD firmat ipsos contractus,
78. Verius tamen est contrarium;
79. Quod eos firmandi vim Juramentum non habeat ex sua Natura:
80. Neque acceperit à Jure Positivo.
81. Quod iis promittitur, prestare jurantis hæres tenetur.

Alter juramenti promissorii, isque valde notabilis effectus est, vis roborandi contractus, aliòsque actus saltem Validos: imò secundum communem multorum Opinionem, aliquando etiam Invalidos. Quia in re ex dictis

Certum est, juramento non confirmari ullum actum, quò promittitur aliquid Lege Naturali, Divinâ, Ecclesiasticâ &, secundum veriorum DD. sententiam etiam Civili Jure absolutè prohibitum. Quare in præsentia sermo duntaxat est de actibus, Jure Civili immediatè obprivatum subsidiorum bonum irritatis vel infirmis, vg. quò mulier consentit in alienationem fundi, vel alterius rei dotalis: minor super rebus suis contractus init sine autoritate tutoris & judicis decreto: filiafamilias acceptâ dote renuntiat hæreditati paternæ: alius ultra 500. solidos donat sine insinuatione &c. Cujusmodi contractibus & actibus suis, si mulier, minor, filiafamilias &c. adjiciant juramenta, quibus se eos non revocuros, iisque non contraventuros promittunt,

Dubium &, utriusque Juris Interpretac DD. & cum his etiam TT. variè sententiarum, maximis studiis agitata controversia est, an confirmentur juramentò. Non quidem ita; ut mulier, minor, filiafamilias juramentum teneantur observare; hoc

re; hoc enim nemo facile hodie inficiatur; cum enim ejusmodi actuum revocationem Jura non præcipiant, & revocationis & contraventionis omisso nequaquam peccaminosa, sed licita sit, licitum quoque & observandum erit juramentum, quò revocationis omisso est promissa, per Reg. c. *Cum contingat* 28. hic & c. *Quamvis* 1. de *Pactis* in 6. ex virtute

76. Religionis, quemlibet obligantis; ut, quod invocato Dei Nomine & autoritate interposita promissit, opere exequatur; ne nomen Domini in vanum sit assumptum, Exod. cap. 20. V. 1. Sed, an juramentò confirmetur, hoc est, validi evadant actus, qui ex Juris dispositione invalidi, aut infirmi sunt; ut juramentò ipsis adjectò non solum Religionis respectu Dei, sicut in juramento de solvendis usuris præstitò accidit, sed etiam Justitiæ obligatio inducatur respectu hominis sive promissarii: & huic adversus promittentem acquiratur Actio, & promittens maneat obligatus, quantumvis adjectum juramentum à Prælo Ecclesiastico relaxetur.

77. Et prædictos quidem eisque similes actus Jure Civili invalidos juramentò confirmari, cum Panormit. in c. *Cum contingat* cit. n. 8. volunt Covarruvias in c. *Quamvis* cit. p. 2. §. 1. n. 17. & Gutierrez de *Juramento* p. 1. cap. 40. n. 3. quos secuti sunt Laiman. *Lib. 4. Tract. 3. cap. 8. n. 1.* Haunold. *Tom. 3. de J. & J. tract. 8. n. 135.* Pirrhing *ad hanc Rubric. n. 132.* & alii tam VV. quam RR. TT. & JCT. i suam hanc Opinionem, ex utriusque Juris valde luculentis textibus, desumentes firmantesque ratione, & Tribunalium consuetudine, quæ dubii Juris optima interpres habetur, c. *Cum dilectus* 8. de *Consuet.*

Ex Jure Imperiali adducunt famigeratam constitutionem *Auth. Sacramenta puberum, C. Si adversus venditionem, quæ*

Fridericus Imp. juramenta puberum, sive minorum 25. annis super contractibus rerum suarum non retractandis sponte facta, inviolabiliter custodiri jubet. Unde *cit. DD.* inferuat, hujusmodi contractus à juramento adjecto omnino firmos & irrevocabiles reddi, ut ex iis Exceptio & Actio detur.

Ex Ecclesiastico allegant imprimis c. *Cum contingat* cit. & c. *Licet mulier* 2. in 6. quorum textuum illò Innocentius III. istò Bonifacius VIII. constituerunt; ut licet consensus, à muliere in alienationem dotis simpliciter præstitus, secundum leges Civiles obligatorius non sit, casu tamen, quò de ejusmodi alienatione non revocanda interpositum, & sine vi, dolòque præstitum est juramentum, hoc observetur: quod de sola Religionis obligatione intelligi nequit quia vi textus juramentum sine vi præstitum majorem obligationem parit, quam præstitum vi interveniente: ex quo Religionis obligationem nasci, dictum est n. 69. Deinde c. *Quamvis* 2. cit. quò locò idem Bonifacius filia, hæreditati paternæ renuntiantis, pactum, si juramentò firmatum fuerit, ab illa observandum decrevit, utique non solum ex virtute Religionis; quia observandum à Papa dicitur non solum juramentum, ex quo Religionis: sed etiam ipsum pactum, ex quo acceptato Justitiæ obligatio nascitur.

Rationem reddunt; quia prædictis actibus, quando adjicitur juramentum, stare tenentur jurantis hæredes. Unde ad eos observandos dabitur obligatio Justitiæ: non solum Religionis, quæ personalis est & non obligat, nisi solum jurantem, arg. c. 1. & c. *Debitores* cit.

Verùm, etsi hac ratione & textibus *cit.* Panormitani & sequacium Opinio valde probabilis reddatur, probabilius tamen prædictos actus juramentò non confirmari

firmari, cum Jafone in *cit. Aub. n. 37.* defendunt Anton. Merenda *Controvers. Lib. 1. cap. 1.* & Pontius *Lib. 12. de Matrim. cap. 7. n. 42. & 47.* quos ex modernis non pauci & magni nominis DD. sequuntur. Ratio, quæ nituntur, unica est; quia juramentum, inquit, vel actus Jure nullos confirmandi vim habet ex sua natura, vel alicujus Juris dispositione? Non prius; quia ex sua natura plus non exigit, quàm ut jurans opere exequatur id, quod juramento interpositò promissit; ne Dei nomen assumptum sit in vanum: quæ est obligatio Religionis, & impleri potest, etiamsi contractus secundum se maneat invalidus: ut luculenter constat ex juramento, quod usurariis, & aliis contractibus injuriâ extortis est 80, adjectum, *c. Debitores cit.* Non etiam posterius; quia nullus textus utroque Jure extat, qui juramento apertè tribuat vim, actus invalidos confirmandi, ut mox patebit. Unde standum est Jure Naturali, hujusmodi vim juramento indubitatè non tribuente; quia obligationibus istò introductis nova addenda non est, quamdiu certum non est, hanc proditam Jure Positivo; homo enim est, & tamdiu manet in possessione libertatis, quamdiu de obligatione, Jure Naturali aut Positivo introductâ, non constat, *arg. l. Arrianus 47. ff. de O. & A.*

Neque aliud evincitur ex *Aub. cit.* quia in ea non de invalidis, sed de validis duntaxat contractibus (etsi Restitutioni obnoxiiis ob defectum ætatis in contrahente) sermonem esse, non obscurè desumitur partim ex *Rubrica*, quæ est de impetranda *Adversus venditionem* in integrum Restitutione: cui, ubi actus nullus est, locum non esse, clarè habetur *l. In causa 16. §. 4. ff. de Minoribus* & dictum est *Lib. 1. Tit. 41. num. 2.* partim ex eo; quòd ipsò ejus textu agatur de contracti-

bus, qui possunt retractari; quod de invalidis propriè dici non potest. Neque hinc sequitur *cit. Aub.* esse otiosam; eò quòd *l. 1.* cui ea subjecta est, jam dictum sit, minorem validè alienantem contra juramentum alienationi adjectum venire non posse; quia *l. cit.* sermo expressè est de sola alienatione rei immobilis, scilicet prædii: *Aub.* verò subjecta generaliter & indistinctè de quacunque ac proinde etiam de mobilium rerum alienatione. Si hoc negetur & dicatur, *l. 1. cit.* prædii mentionè solum exempli gratiâ fieri, replicari potest, id, quod lex obscure statuit, ipsi subjectâ *Aub.* perspicuè exprimi: adeòq; hanc ne sic quidem evadere otiosam, *arg. l. Quia in causis 7. de Procurat. Donellus Comment. Lib. 21. cap. 13. Pontius l. cit. n. 55.* & nostræ doctrinæ ex parte contrarius Palao *Tract. 14. disp. 2. p. 9. §. 3. num. 4.*

Neque ex *c. Cum contingat &c. Licet cit.* quia utroque textu plus non asseritur, quàm servandum juramentum; quia non vergit in dispendium salutis, aut præjudicium tertii: ex qua ratione aliud non infertur, quàm obligatio Religionis, exigentis servari juramenta, quæ non vergunt in salutis dispendium, & in tertii præjudicium non cedunt. Neque urget, quòd Religionis obligatio etiam oriatur ex juramento metu extortò: & *cc. cit.* major obligandi vis tribuatur juramento sponte edito, quàm coactò; quia ad hoc sufficit obligatio Religionis: quæ, si juramentum metu extortum sit, facillè relaxatur, etiam nullâ aliâ causâ accedente. Si autem sponte juratum sit, obligatio sine relaxatione aut restitutione inviolabiliter est implenda. Deinde; quia Jus Canonicum sponte juranti in Foro externo negat Actionem: quam tamen vi dolòve ad jurandum inducò aufert, ut *l. cit.* notat Pontius *n. 25.*

I i 3

Eòdem

Eodem sensu *c. Quamvis cit.* observandum dicitur pactum; quia observandum præcisè est, quatenus substat juramento, ut colligitur ex ratione; quòd ejus impletio non vergat in dispendium salutis, neque in tertii præjudicium rederet: quæ est ratio obligationis Religionis, ortæ ex juramento, *cit.* Pontius *n. 53.* Confirmatur hæc responsio; quia Papa non potuit extra territorium suum temporale juramento dare vim firmandi ipsum contractum, Jure Civili irritatum; id enim comüne bonum Ecclesiæ & spirituale regimen animarum non exigebat; cum ex eo præcisè; quòd Religionis obligatio juramento inducatur, peccatis ac periuriis via satis præcludatur, Pontius *ibid. n. 48.*

§1. Non magis quàm textus urget ratio; quia id, quod contrahens juratus promissit, hæredes implere tenentur ex obligatione Justitiæ, orta ex aditione hæreditatis; cum enim istam adire hæres Jure non permittatur, nisi cum obligatione exequendi vota & juramenta realia defuncti, *arg. c. Si hæredes 6. de Testam. c. Ex parte 18. de Consibus 61. Si quis rem 2. §. 2. ff. de Pollicitat.* ex utriusque Juris dispositione hæreditatem adeundò præsumitur promittere præstationem eorum, quæ de bonis debebat defunctus; ac proinde ex Justitia & quasi contractu cum defuncto implere debet, quæ defunctus sponte & juratus promissit; hæres enim, sicut in jura & commoda, sic etiam in debita & obligationes, defuncti bonis annexas, succedit, *l. Hæreditas 62. ff. de R. J. cit. Palao p. 11. n. 2. & Tract. 15. disp. 7. p. 16. n. 2.*

Neque obstat Tribunalium Praxis & longa Consuetudo; quia, quidquid sit, an ista stet pro Panormitani sententia, hanc Juris textus & ratio non perluadent. Unde meritò respicimus præsumptionem,

quæ stat pro libertate hominis, cui novam obligationem à Jure impostam negamus, donec isto videamus expressam, *arg. l. Arrianus cit.*

ARTICULUS VII.

De Juramenti Interpretatione.

SUMMARIUM.

82. Cum jurantia mens clara, opus non est interpretatione.
83. Cum ea dubia est, juramentum accipi strictè, postea ratio.
84. Et Juris textus permittunt.
85. Juramentum, præstitum in materia Juris, à Jure recipit interpretationem.
86. Sequitur naturam & conditiones Actus.
87. Cujus obligationem solum interpretatur auget.
88. Et sæpe obligat, cum actus est nullus.
89. Juramento Promissorio insunt conditiones I. Si potero.
90. II. Salvo jure & autoritate Superioris.
91. III. Nisi obligationem promissarius remittat.
92. IV. Si iste fidem servet.
93. V. Si res in eodem statu permaneat.
94. Quæ conditiones actum non reddunt conditionatum.
95. Discrimen inter conditionem tacitam & expressam.

Non rarò accidit, ut de juramento quidem, Deo vel homini facto constet, dubium tamen & inter partes controversia ali- quando

quando sit de obligatione, quam parit: de istius extensione, extinctione, aut modo, quò est adimplenda. Pro cuiusmodi dubiorum resolutione usus in Praxi erunt Regulae sequentes.

82. Prima, Juramentum, cum de jurantis intentione constat, nullà indiget interpretatione; cum enim ejus obligatio tota oriatur ex jurantis voluntate, juramentum huic & ipsius intentioni commensuratur. Cum verò ista dubia est,

83. strictam ejus interpretationem faciendam; ac proinde ex eo ortam obligationem restringendam potius, quam extendendam, communis est DD. sensus: quem tamen dubium reddere & ejus obligationem ad omnia, quæ verba, in amplo sensu accepta, comprehendunt, extendendam, suadere videtur decisio *c. Veritatis 8.* ex cuius dispositione juramentum Fidelitatis Prælato præstitum extenditur ad istius successores: quæ lata interpretatio est, & in juramento locum habet hoc ipsò; quòd pertineat ad favorem Religionis: pro qua, sicut faciens, ratio summa est, *l. Sumi persone 41. ff. de Relig. & sumpt. fun.* sic cæteris præferenda est interpretatio ampla; ut jurans à periurii periculo magis removeatur, ut nonnulli exigunt apud Suarez *Lib. 2. de Juram. cap. 32. n. 8.*

Sed, à communi sensu non recedendum, & strictam benignamque interpretationem latæ præferendam, cum Panormit. in *c. Clericus 35. n. 2.* & Sylvestro *V. Juramentum 3. q. 3.* meritò defendunt *cit.* Suarez *n. 7.* & Sanchez *Lib. 3. Moral. cap. 17. n. 20.* & persuadere ratio; quòd, cum homo à natura præditus sit libertate, eum ad aliquid determinatè faciendum vel omittendum adstringi, odiosum sit & grave; & propterea, ubi de obligatione agitur, stricta interpretatio sit facienda, ut constat de obligatione promissionis & stipulationis, ex *l. Quid-*

quid 99. pr. ff. de V. O. & generali Regula c. Odis 15. de R. J. in 6. de juramento autem ex *c. Ad nostram 21. ibi, Nos juramentum tuum benignè interpretari volentes, c. Clericus cit.* ubi Gregorius IX. clericum vi juramenti, de servandis Ecclesiæ suæ statutis præstiti, ad observanda, quæ postea primùm edita sunt, obligatum & istorum transgressione iuramenti violati reum, negat.

Neque aliud postulat favor Religionis, considerandus in iuramento; quia solummodo exigit; ut factum confirmetur dictò, quòd iuramentò est confirmatum: non etiam; ut istius verba accipiantur latè, eoque inducta obligatio ad plura &, quam potest, multa extendatur; cum iuramenti, quò interpretatio benignior est, eò facilior & expeditior sit observantia, & remotius periculum periurii: quòd solum Religio, & in testimonium invocati Numinis reverentia, exposcit, ut cum *cit.* Suarez *n. 9.* advertit Pirrhing *hic n. 102.*

Neque obstat textus *c. Veritatis cit.* quia istò non fit extensio ultra proprium verborum sensum; cum enim ex una, iuramentum Fidelitatis præstitum Prælato non fit sub nomine Proprio, & quatenus est determinata hæc persona, sed sub nomine Appellativo, & quatenus obtinet talem dignitatem: ex altera verò parte, cum personâ dignitas non extinguitur, sed eâ extinctâ permaneat, & transeat ad successores, *c. Quoniam 14. de Offic. deleg. & c. Si graciosè 5. de Rescript. in 6.* mirum non est, quòd vi juramenti fidelitas debeatur etiam successorì, quamvis istius expressa mentio in illius formula facta non sit, Covarruvias in *c. Quamvis de Palsis in 6. p. 1. §. 5. n. 5.* & aliis DD. relatis in *c. Veritatis cit.* Barbosa *n. 5.* & Gonzalez *n. 4.*

Secunda est, Juramentum præstitum in

tum in materia Juris, sive de re Jure præcepta vel prohibita, ad illius terminos restringendum, hoc est, ultra Juris præceptum vel prohibitionem non est extendendum, Panorm. in c. fin. de Eccles. adif. n. 4. cit. Sylvester q. 3. & Suarez cap. 33. n. 12. juxta c. Ad nostram cit. Ratio est; quod iurans, si aliud non expressit, Juris dispositioni se conformasse præsumatur, Alciatus de Presumpt. Reg. 4. præf. 32. Quare juramentum Prælati de Ecclesiæ suæ rebus non alienandis, simpliciter prælitum, de immobilium & pretiosorum, atque istorum sine iusta causa debitâ; solennitate facta alienatione est intelligendum, juxta c. fin. cit. Sic etiam clericus, ad residentiam in Ecclesia iuramentò adstrictus, ex causa Jure approbata, ad tempus abesse potest, c. Ex parte 13. de Cleric. non resid. Sic, qui Arbitri iudiciò se staturû sub certâ pœnâ promisit indeterminate, vel arbitriò stare, vel, si hoc nolit, pœnam solvere tenetur, Glossa & Innocentius in c. Per tuos 9. V. Ratum haberi, de Arbitr. & qui iudicis sententiæ se parituro juravit, si eâ, ut lata est, se gravatum sentiat, appellare non prohibetur, c. Adhuc, 20. junctâ Glossâ V. Eodem, de Appellat. Sic iuramentum de servando Secreto seu non revelandis, quæ in Capitulo, Senatu, Curia aguntur, de negotiis & causis, quæ in iis pertractantur & secretum exigunt, est intelligendum, Laiman. Lib. 4. tract. 3. cap. 9. num. 2. & Palao Tract. 14. disp. 2. p. 14. num. 5.

86.

hanc rem pluribus exemplis declarantes. Tertia, Juramentum sequitur naturam & conditiones actûs, cui est adiectum: quæ Regula, sicut ex c. Quemadmodum 20. pr. & l. fin. C. de Non numerat. pec. non obscurâ deductione desumitur, ita anceps redditur claris textibus c. Debitores 6. c. Cum contingat 28. c. Licet in 6. c. Quamvis cit. Auth. Sacramenta C.

Si advers. vendit. Et. ex quibus iuramentum, infirmis rescissionique obnoxio, & aliquando omnino invalidis actibus adiectum, subsistere & obligationem inviolabiliter custodiendam inducere, est indubitatum.

Sed Regulam illam omnino retinendam, & juramentum actûs, hoc est, promissionis, pacti, contractûs, cui adiectum, naturam & conditiones sortiri, cum Interpp. in pr. & l. cit. tradunt Covarruvias in c. Quamvis cit. p. 1. §. 4. num. 1. Gutierrez de Jurament. p. 1. cap. 37. n. 2. & 3. cit. Suarez cap. 23. n. 2. & Sanchez cap. 17. n. 13. Ratio est; quia juramentum ad id solum obligat, ad quod jurans se intendit obligare: jurans autem ad id tantum & sub iisdem conditionibus ac limitationibus se obligare intendit, quod actu promisit: & sub iisdem conditionibus & limitationibus, quibus id actu illò promisit. Unde passim & rectè dici solet, Juramentò promissioni, pacti, contractûs adiecto, ex istius actibus ortam obligationem non augeri extensivè; ut vi juramenti ad plus, quam vi promissionis & c. præstandum tenetur: sed solummodo intensivè, sive; ut Fidei litatis & Justitiæ obligationi, si quæ ex illa orta est, novam, hoc est, Religionis obligationem superaddat. Declaratur exemplis; sic enim perinde, ut à simpliciter initis, etiam à juratis sponalibus relire quis potest propter supervenientem fornicationem, lepram & c. sponal. Quam admodum cit. pr. Sic venditor emptori, equum se traditurum jurans, istò sponalibus datam non servante & pretium numerare recusante, illum tradere non tenetur perinde, ut qui id simpliciter promisit, c. Sicut 29. §. Juramentum. Sic jurans, se alicui non adverlaturum, Ecclesiæ suæ jura contra ipsum tueri, & super his ipsum convenire, sicut simpliciter promissionem,

missione, sic simplici etiam juramento non obstante potest, *c. Peritio 31*. Sic pecuniæ sibi mutuatæ solutionem cum juramento promittens, eam exigenti non numeratæ pecuniæ exceptionem intra biennium opponere, *l. fin. cit.* vel ob justam causam compensatione cum alio simili & liquido debito uti potest, ut cum Sylvestro *V. Juramentum 3. q. 6.* & Covarruvia *cit. §. 4. n. 17.* docent *cit.* Sanchez *n. 15.* & Laiman *cit. cap. 9. n. 6.* quod compensatio quædam solutio & æquivalens satisfactio sit; & propterea hoc casu locum habeat, saltem si jurantis intentio non fuit, veram & realem, sed æquivalentem solutionem præstare.

Neque obstat *c. Ad nostram 7.* quia in istius casu debitori, pignoris fructus viâ compensationis in sortem imputare volenti, juramentum ideo obstitit; quod debitum fructuum, ex pignore perceptorum, quantitas expensarum jam superârît; ac proinde his deductis illorû pars aliqua debitori restituenda superfuerit, non satis constaret, ita *cit.* Covarruvias *n. 9.* Accedit; quod *c. cit.* debitor de nullo gravamine & controversia ante pecuniæ sibi creditæ solutionem, sicut super pignore, sic etiam super fructibus movenda jurasse; itaque viâ seu juri compensationis tacite renuntiâsse visus sit, *cit.* Suarez *n. 19.* Laiman *cit. cap. 9. n. 6.* & Barbosa *in c. cit. n. 7.*

88. Ne verò hæc tenentur firmatæ Regule *c. Debitorum, c. Cum contingat* & alii textus allegati adferantur, laudatus Suarez *cap. 32. n. 5.* in juramento, actui adjecto, duo considerat. Unum est ejus sensus: alterum ex eo orta obligatio. Quorum ille sive obiectum & materia, de qua juramentum præstatur, juxta declaratam Regulam actui, cui adjectur, commensuratur; ut idem omnino, sub iisdem conditionibus, cum eadem extensione vel restri-

ctione, quibus simplici actu promissum est, etiam juratum intelligatur: non etiam ista sive obligatio; cum *ex cc. & Auth. cit.* omnino indubitatum sit, ex juramento non raro obligationem, eamque firmam nasci: quantumvis ex actu, cui adjectum est, revocabilis, infirma, vel omnino nulla sit orta.

Quarta Regula est, Omni juramento promissorio, quantumvis absolute præstito, tacite inesse intelliguntur aliquæ conditiones: quarum aliqua, si deficiat, juramenti obligatio cessat, Panormit. *in c. Quemadmodum cit. n. 8.* Sylvestro *V. Juramentum 3. q. 1. & cit.* Suarez *cap. 34. num. 2.*

Prima est, *Si potuero*: cujus *ex c. Querelam 10.* verbis, *Non necessitate, sed voluntate*, desumpta conditionis ratio est; quod ad impossibile nemo obligetur, *Reg. 185. ff. & Reg. Nemo 6. in 6.* Sive id physicè, sive, quod licitè & sine peccato fieri nequeat, moraliter solum impossibile sit, *c. Quintavalla 23. & c. 1. in 6.* quia, ut hujus *c. & c. Quanto 18.* textus habet, *Juramentum non est vinculum iniquitatis*: & quod licitè & sine peccato fieri non potest, homini impossibile censetur, *can. Faciat, 22. q. 2.* ubi Glossa, *Solum illud, inquit, dicimur posse facere, quod justè facere possumus.*

Secunda, *Salvò jure & auctoritate Superioris*, hoc est, nisi cedat in istius præjudicium, vel iste ex rationabili causa juramentum relaxet, Quam conditionem subintelligi, clarè habetur *c. Venientes 19.* ibi, *In quovis juramento intelligi debet jus superioris exceptum*, sicut exceptum intelligitur in voto: *Cujus transgressor non dicitur, qui, quod vovit, auctoritate Sedis Apostolica distulit adimplere*, textus est *c. Non est 5. de Voto*. Ratio est: quia juramentum derogans Juri & auctoritati superioris non solum illicitum, sed

K k k

de re

de re etiam illicita est, *c. Ears 22.* Cum ergo omni iuramento tacite insit conditio, *Si licitè potero*, ei etiam inerit conditio, saluum jus & auctoritatem superioris conservans, Panormit. *in c. Venientes cit. num. 2.* & Suarez *cit. cap. 34. n. 3. & 5.*

91. Tertia est, *Nisi obligationem iuramenti is, cui hoc praestitum est, remittat*; quia invito nec datur beneficium, neque servitium praestatur, *l. Invito 96. & l. Invitus 156. ff. de R. J.* Unde ad sponsalium, etiam iuramentò firmatorum observantiam non tenetur, cui hæc à sponso vel sponsa sunt remissa: & filia, quæ accepta dote regressui ad bona paterna cum iuramento renuntiavit, à patre per ultimam voluntatem relictam hereditatem & legatum capere potest, sine ulla iuramenti relaxatione; quia ipsa eius institutione pater remisisse censetur renuntiationem, Felinus *in c. 1. num. 6.* & Suarez *cap. 39. n. 1.*

92. Quarta, *Si is, cui iuramentum est praestitum, promissis steterit*: quæ conditio *c. Pervenit 3. hic & Reg. Frustra 75. in 6.* tradita & à DD. recepta est cum Glossa *in l. Cum proponas 21. V. Uti, Co. de Pactis*, referente tritum illud, *Frangenti fidem, fides frangatur eidem*; sic enim exemptionis, venditionis contractu mercem sive rem venditam tradere venditor non tenetur, si emptor pretium non solvat; & vicissim iste solvere pretium, si ille mercem tradere nolit, *citt. Suarez n. 8. & Laiman. n. 6.*

93. Quinta, *Si res in eodem statu permaneat*, sive notabilis mutatio non interveniat, *c. Veniens 16. c. Brevi 17. ibi, Nisi difficultas existat, propter quam requisitus non possit Ecclesie subvenire, & c. Quemadmodum cit. pr.* Ratio est; quia superveniens mutatio notabilis objectum quodammodo diversum facit; ut jurantis

intentionem ad id se non extendisse presumatur, *citt. Gutierrez cap. 71. n. 6. & Suarez cap. 34. n. 4.* Unde à sponsalibus etiam iuratis resiliere sponsus potest, si sponsa fornicetur, aut in lepram, mentiam, vel morbum incurabilem incidat, vel notabiliter depauperetur, *pr. cit.* Pari modo, qui cum inimico initam pacem vel alteri factam gratuitam promissionem iuramentò firmavit, novâ offensionis causâ ab ipso positâ, vel alterius magna ingratitude superveniente, ex iuramento desinit obligari, *citt. Laiman. n. 5. & Palao p. 14. à n. 18.* Ex postrema hac Regula

Inferri videtur, non dari ullum iuramentum promissorium absolutum; cum enim, quod sub conditione praestatur, conditionatum sit, & sub hæctenus declaratis conditionibus tacite subintellectis omnia iuramenta praestentur, omnia erunt conditionata.

Sed hoc cum Glossa *in c. Quemadmodum cit. V. Conditio*, unanimi calculo & meritò negant Interpp. ac DD. pro absoluto habentes omne iuramentum, cui nulla specialis conditio addita est à iurante, sive, quod exprimitur propositione categoricâ sive absolutâ: puta, iuro me venturum, me te ducturum in uxorem, debitum soluturum. Illud verò solum pro conditionato, cui specialis conditio apponitur à iurante, quodque ab isto hypotheticâ, sive conditionali propositione exprimitur: ut, iuro me non venturum, si tempestas erit serena; matrimonium contracturum, si pater consenserit; debitum soluturum, si heres instituat. Inter quæ iuramenta illud notabile discrimen intercedit, quod conditionati obligatio suspendatur usque ad eventum conditionis, à iurante specialiter adiectæ, *Sub conditione 4. instit. de V. O. contra absolutum, tacite subintellectis conditionibus de*

nibus de futuro non obstantibus, si, quæ sunt de præfenti, subsistant, obligationem statim inducat: etiam si hæc, eiusmodi conditione aliqua postea deficiente, celsit. Quod verum est, etiam si conditiones, quæ tacite insunt, exprimantur; quia huiusmodi conditiones, etiam cum exprimuntur, iuramentum absolutum, non conditionatum efficiunt, l. *Hac verba* 3. ff. de Legat. 1. & l. *Conditiones* 99. ff. de Condit. & demonstr. ut in c. *Quemadmodum* cit. pr. cum eadem Glossa in fine, notat Panormit. n. 2. quia, ut Bartol. in l. *Hac verba* cit. ait, Expressio eorum, quæ ex necessitate tacite insunt, nihil operatur, Sanchez cit. cap. 34. n. 12. & Pirrhing hic, n. 119.

ARTICULUS IX.

De Periurii Peccato & Pœnis.

SUMMARIUM.

96. Juramenti frequens est abusus.
97. Varia acceptio Periurij:
98. In quo Judicii, Venialem:
99. Iustitia defectus mortalem culpam continet:
100. Nisi materia sit levis.
101. Hac tamen sepe à gravi peccato non excusat.
102. Periurium propriè sumptum semper in gravi:
103. Secundum multos etiam in levi re est mortale:
104. Quod verum est de Periurio Aferitorio,
105. Non etiam de violatione juramenti Promissorii:
106. Quò Deus, ut testis promissionis presentis,
107. Non etiam futura præstationis, adhibetur:

108. Periuriam in utroque Foro puniuntur.
109. Infamiam nunquam ipsò Jure:
110. Aliquando tamen per sententiam inducit.
111. In Clericos periuros constituta sunt varia pœna,
112. Judicia arbitriò infligenda.
113. Pœna laicorum, in judicio Criminali,
114. Et Civili peierantium.

Iuramentorum, sicut usus creberrimus, sic frequens est abusus, seu usus Periuriorum; cum, invalescente subditorum licentiâ & indulgentiâ Magistratuum, eò ventum sit; ut à multis Divini Numinis testimonium ad cujusque dicti confirmationem, vix ullò veri falsive discrimine ac discretionem, leviter adhiberi: atque insuper habita Religione temerè, & jurari falsum, & juratas privatorum conventiones, pactiõesque publicas violari, videamus, & merito doleamus.

Periurii autem nomen non eandem ^{96.} semper, sed modò patentem latè, modò restrictam habet significationem; primò enim latissimè sumptò ejus nomine venit quodcunque juramentum, non solùm Veritatis, sed Justitiæ quoque, aut Judicii comite destitutum, c. *Tuanas* 11. & c. *Sicut nostra* 27. juxta illud S. Hieronymi, *Sic ista, Veritas, Justitia, aut Judicium, defuerint, nequaquam juramentum erit, sed periurium, in Hieremiæ cap. 4.* Secundò, minùs latè, propriè tamen acceptò eò nomine notatur juramenti promissorii, etiam cum debita reverentia præstiti, temeraria violatio: quam committit, qui post id præstitum, mutata voluntate, non implet id, quod se obligandi & implendi etiam animò, Deòque in testem invocato, promisit, c. *Querelam* 10. & c. *Brevè*

K k k a

Brevè

Brevi 17. Tertio, strictissime acceptum Perurii nomen significat mendacium juramentò confirmatum, sive juramentum Assertorium falsum, *can. Quicumque 6. q. 1. can. Ille qui 5. can. Si quis convi- ditur 7. Sc. 22. q. 5.* Inter quem & præcedentem peccandi modum illud discriminis intercedit; quòd mendacem alicujus rei assertionem juramentò confirmans constituat Deum testem falsitatis: non etiam, qui violat juramentò firmatam promissionem: dummodo iste, cum juraret, habuerit animum id, quod promissit, opere exequendi. Quod si hunc non haberet, falsi testem Deum etiam ipse constitueret, ejus nomine invocato, asserendo, se præstare velle, quod præstandi animo & voluntate caret.

98. Primò modò acceptum Perurium, si deficiente solo Judicio, hoc est, leviter, nullaque necessitate, aut utilitate exigente vel suadente, verè tamen & sine alterius injuria fiat, venialem culpam plerumque non excedere, Navarri *Manual. cap. 12. num. 13.* Suarez *Lib. 3. de Jurament. cap. 13. à num. 11.* Sanchez *Lib. 3. Moral. cap. 4. n. 35.* & Laiman. *Lib. 4. Tract. 3. cap. 13. n. 11.* & aliorum communis doctrina & ratio est; quòd ejusmodi causa deficiente, Deum in verà & nemini præjudicis assertionis testem invocare, gravem Dei irreverentiam plerumque non contineat.

99. Idem perurium ita latè acceptum, si deficiat in Justitia, & merè assertorium sit, venialem malitiam ferè continet, vel excedit, prout eò commissà in justitia gravis est, aut levis; ut v.g. occulti delicti proximi sine justa causa facta & jurata revelatio lethalis aut venialis duntaxat culpæ reatum contineat, prout eà famæ atque existimationis læsio gravis aut levis est intenta; cum enim abusus hujusmodi juramenti malus sit ratione finis, ad quem id

adhibetur, sicut istius intentio, sic etiam illius abusus graviter, aut leviter peccaminosus erit, *cit. Laiman. num. 9. & Palao Tract. 14. disp. 1. p. 5. n. 4.*

Si verò Perurium, in Justitia deficiens, promissorium sit, ut v.g. quò quis injuriæ illatæ vindictam se sumpturum jurat, juramentum generatim, qualiscunque materia sive res eo promissa sit, graviter peccaminosum esse, desumi videtur ex *c. Tua nos Sc. Sicut nostris est.* quorum textuum istò ab Innocentio III. pro ejusmodi perurio penitentia Episcopo imposta: illò in clericum, ejus reum, à Lucio III. decreta est pena privationis beneficii, utique gravis & proportionata soli culpæ lethali: quam hujusmodi perurio contractam, etiam ratio suadet; cum, quia se peccatum quodcumque commissurum jurans, se ad id obligat præterita auctoritate Divina, quasi ab illa peccatum approbetur, & ad hoc committendum efficacius valeat & debeat moveri: quòd cum Divinæ bonitati & perfectioni repugnet, gravem Dei injuriam continebit: tunc verò; quia ita jurans obligatus est, habere animum se non obligandi & non exequendi, quòd præmittit, ad eò falsè confirmantis instar censetur.

Nihilominus in hujusmodi perurio communis DD. sensus discrimen agnoscit, & desumit ex materia sive promissa: & plerumque, sicut istius præstatione, ita & juratà eius promissione non mortale, sed veniale duntaxat peccatum committi, statuit cum Sylvestro *P. Juramentum 4. q. 1.* Navarro *cit. cap. 12. n. 17. & 15.* Covarruvia *in c. Quævis 2. de Pactis in 6. p. 1. §. 5. n. 6.* Soto *in 3. p. dist. 39. q. Unic. art. 3. cit.* Suarez *cap. 19. n. 9.* Sanchez *cap. 4. n. 26.* & Laiman. *cap. 13. n. 9.* quòd hujusmodi juramentò, cum eò promissa res venialiter peccaminosa est, Deo irreverentiam, aut in

iuriam gravem semper inferri, nec Jure nec ratione evincatur; cum *cc. cit.* agatur de iuramento, adiecto promissioni rei graviter præiudiciosa Ecclesiis, & prohibita Rubricâ & text. *Ne sede vac. & c. Prohibemus 7. de Censibus.*

Magis quàm textus urgent rationes: quarum tamen vis minor est, quàm primo intuitu appareat. Prioris; quia promissionem rei venialiter peccaminosam iuramento confirmans id non facit, quòd eius executionem à Deo approbari, aut exigi existimet: sed, quòd simplicitate & persuasione vulgari promissionem, cuius testem Deum invocat, magis apprehendi credat. Posterioris; quia, cum iurans ad se non obligandum, & non exequendam rem venialiter peccaminosam sub gravi culpa non teneatur, ad eam se obligandi & exequendi animum serium habens, & huius animi sui testem Deum invocans, eum testem falsi non facit, neque falsum iurantem iure censeri potest, Palao *Tract. 14. disp. 1. p. 6. n. 10.*

101. Dixi iteratò, *Plerumque*: non *Semper*; quia graviter utique peccat, qui promissioni rei venialiter peccaminosam iuramentum adiciens, eam exequendi animum non habet; cum talis Deum invocet in testem falsitatis ac mendacii: quod gravi culpâ non vacare, mox statuetur, & rectè notant *cc. cit.* Laiman. *n. 10.* & Palao *p. 6. n. 10.* Deinde, qui rem venialiter peccaminosam iuratò & seriò promittens, eam à Deo assereret approbari: & quasi ex ejus voluntate, eoque authore & cooperatore postea exequeretur; quia ita iurans & iuramentum implens committeret blasphemiam, ex genere suo mortaliter, & ex materia levitate nunquam venialiter, peccaminosam, *cc. cit.* Laiman. *n. 9.* Demum; quia sine Judicio & Justitia etiam in materia levi iurandi facilitas & frequas usus ferè conjunctus est

cum proximo periculo juramentorum, deficientium in Veritate, juxta illud Ildori, *Jurandi usus ad perjurium ducit, Lib. 2. Synonym. cap. 10. & Dum usum jurandi facimus, perjuriy crimen incurrimus, Lib. 2. Sentent. cap. 13.* cujusmodi periculo se temerè exponere, gravi culpâ non vacat, *cc. cit.* Laiman. *n. 11.* & Palao *n. 7.*

Tertiò & secundò etiam modò sumpta, & vel mendacium iuramentò confirmandò, vel istò firmatam promissionem violando commissa perjuria, cum res sive materia gravis est, gravem culpam continere, nemo est, qui inficias eat; cum enim in tali re sive materia mentiri, & simpliciter, vel interpositâ humanâ auctoritate datam fidem violare, gravi culpâ non vacet, graviter peccaminosum multò magis esse, necesse est, Deum, qui primâ summâque & fallere fallique nescia Veritas est, constituere testem falsitatis, quòd mendacium iuramentò confirmandò: ejusdemque; supremæ æternæque Majestatis auctoritatem contemnere, quòd, promissionem juratam, & auctoritate Divinâ adhibitâ firmatam violando, contingere, exploratum est.

In re autem sive materia levi, an ita sumpta perjuria lethaliter, aut venialiter duntaxat peccaminosa sint, non convenit inter DD. ea enim gravi culpâ vacare, indiscriminatim sensisse videtur Angelus *in can. Quod autem 18. & can. fin. 22. q. 2.* ubi perjurium, quòd perniciosum non est, veniale esse ait, & suadetur ratione; quia perjurium, sive iuramentum mendaciorum adiciens, sive eò promissionem roborandò fiat, ratione materiae augeri vel minui potest; cum utique gravius delinquat, qui graviter & publicè pernicioso, quàm is, qui officioso vel jocosò mendacio fidem conciliat adjectò iuramentò: & qui rei gravis v. g. mille aureorum, quàm qui levis v. g. unius denarii iuratam

K k k ; promif-

promissionē non exequitur. Quoties autem peccatum materiæ adjectione augeri, vel detractioe minui potest, id ratione materiæ, sive cum ista levis est, veniale esse, Regulæ instar sit.

104. Contrarium omnino tenent & periuriō utroque deliberatē commissō etiam cum materiā levissima est, gravem culpam contrahi, cum Caietano in *Summa V. Periurium*, cap. 2. defendunt Lessius *Lib. 2. de J. & J. cap. 42. n. 23.* Bonacina *Tom. 2. disp. 4. q. 1. p. 14. n. 2.* & alii. Rationem reddunt; quōd utroque periuriō Deus, prima, suprema & veracissima veritas, constituatur testis falsitatis, eō solum discrimine; quōd in periurio merē Assertorio præsens: in Promissorio primū futura sit falsitas rei, quæ illō existere, vel iam extitisse, istō extitura esse falsō asseritur: qui autem aliquem testem falsitatis advertenter & deliberatē constituit, eum vel fallere vel falli posse, profiteatur; cum eum, qui testis est falsi, vel fallere loquendo, vel cognoscendo falli, sit necesse. Cum ergo, quisquis Deum fallere aut falli posse profiteatur, eum summē veracem & summam veritatem, quæ attributum & perfectio Divinitatis propria est, esse, deliberatē neget, sive materiā gravis, sive levis sit, graviter semper peccabit; quia Deo attributum & perfectio propria negari sine gravissima irreverentia iniuriæque, ac proinde sine lethali culpa, non potest.

Sed hac in re statuendum est discrimen; ut Periurium quidem postremō modō sumptum sive Assertorium, & iurata asseveratio vel negatio mendax ob materiæ levitatem nunquam venialem, sed lethalem semper culpam contineat: quod proximē deducta ratio evincit, & cum D. Thoma 2. 2. q. 89. art. 3. & Scoto in 3. dist. 39. q. Unic. dub. 1. & 2. docent Navarrus *Manual. cap. 12. n. 6.* Covarruvias

Lib. 1. var. cap. 1. n. 2. cit. Suarez *Lib. 3. cap. 4.* & Laiman. *cap. 14. n. 2.*

Regula in contrarium adducta non urget, cum; quia *citr.* DD. aliqui eam in dubium vocant: tum verō; quia periurium Assertorium, in ratione periurii istius est accepti, ratione materiæ non minuitur vel augetur; cum, quantacunque materiā & quaecunque obiectum sit, id aliter, quàm esse novit, se habere, iuramentō interveniente, asserens æquē mentitur, & Deum huius sui mendacii testem constituendō, eum summam & fallere ac falli nesciam veritatem non esse, confiteatur; itaque perfectionem Deo propriam cum summa Divinitatis iniuria inficitur.

Promissorii autem iuramenti violentio ob materiæ levitatem venialiter peccaminosa esse potest, ut cum Sylvestro 7. *Juramentum 4. q. 1.* Navarro *citr. cap. 12. n. 10.* & Soto *Lib. 8. de Jus. q. 1. art. 7.* probabilius defendunt *citr.* Suarez *cap. 11. n. 9.* Laiman. *n. 5.* & Palao *p. 6. n. 8.* Ratio, quæ DD. isti moventur, unica vel præcipua est; quōd iuramentum promissorium violans non mentitur ipse, neque Deum constituat testem mendacii, aut falsitatis; quia, iuramento interpositō Deo aliquid promittens, Dei testimoniō solummodo utitur ad fidem faciendam; se hic & nunc habere animum, sive seriam voluntatem se obligandi, & opere præstandi, quod promisit: qualem animum, si revera habeat, neque mentitur ipse, neque Deum mendacii, aut falsitatis testem facit.

Neque refert; quōd non præstet id, quod promisit; quia non ipsam rei promissæ futuritionem, cum hac multis modis valeat impediri: sed præsentem duntaxat se obligandi animum, & obligationem hanc implendi voluntatem dari. Deo in testem invocato, asseverat: &, si non ista duntaxat de præsentem dari, sed ipsam præstare

107. præstationem futuram asseveraret, ejusque futuræ testem Deum constitueret, plurima juramenta promissoria perjurata forent; quia iis Deus constitueretur testis certò futuræ rei: quàm, quia à causis contingentibus & mutationi obnoxii pendet, an futura sit, omnino est incertum.

Neque etiam obstat; quòd, licet se obligandi & promissionem exequendi animum jurans nunc habeat, tamen contra Religionem, & Deo in testem invocato debitam reverentiam peccet, si mutatà voluntate, quod verbis & voluntate promissit, opere non exequatur. Unde Deum futuræ quoque præstationis testem constitui contendunt, qui nostro sensui adherantur. Sed malè; quia Deus adhibetur tanquam testis, non ipsius præstationis, sed promissionis seriò factæ: & si res promissa honesta justaque sit, tanquam auctoritatem præstans actui, perfidiæque seu fidei violandæ, futurus ultor; ut jurans, intuitu summæ ipsius majestatis & timore pœnæ, promissionis transgressori infligendæ, ad promissionem implendam efficacius moveatur, *l. Jurisjurandi 2. C. de Reb. credit. ferè*, sicut in fœderum & pacis conventionibus, & Nuptiali aliisque pactationibus, quandoque adhibentur Principes ac magnates; ut eorum, tanquam testium omni exceptione & auctoritate majorum, & frangendæ fidei vindicam intuitu, pacta inviolata custodiantur.

Neque demum obstat; quòd juratæ promissionis violatio Divinæ Majestatis sit contemptus; quia contemptus iste major non est, quàm violatio voti, opere non exequendò, quod Deo est promissum; cum votò de aliquo faciendo vel omittendo directè Deo: juramento autem promissoriò directè homini promittatur, & fides detur: major autem irreverentia sit, ipsi Deo, quàm homini datam fidem vio-

lando, abuti auctoritate Dei, quæ interposita fuit, ut hanc rem explicat *cit. Suarez cap. 3. n. 7.* cum ergo voti violatio in materia levi lethalis culpæ reatum non inducat, ex communissima sententia TT. ipsius etiam Lessii *cit. Lib. 2. cap. 40. dub. 9.* & aliorum contrariæ Opinionis Afferentium, talis culpa etiam non erit violatio juramenti promissorii in materia levi. Unde

Rationis in contrarium allatæ vis, utcuque magna in speciem sit, penè evanescit; cum enim juramenti promissoriæ violatione Deus falsi testis ab eo, qui se obligandi & promissionem implendi voluntatem, cum juraret, habuit, non constituitur, ipsi propria perfectio scilicet veracitas, sive in cognoscendo & loquendo infallibilitas, non destruitur: quòd tamen in Perjurio merè assertorio fieri est ostensum.

Neque etiam violatione ista destruitur Dei Fidelitas; quia juramento promissorio Deus non invocatur, ut promissor ejus, quod jurans pollicetur: sed solummodo tanquam promissionis factæ testis: & cum res promissa honesta justaque est, ut ejus auctoritate atque ultionis à violatore sumendæ metu promissarius moveatur ad impletionem ejus, quòd promissit, *cit. Palao n. 8.*

De perjurii pœnis admodum variant & confusè loquuntur DD. & Civili quidem Jure, id, quantumcunque grave sit, nulli pœnæ, ab homine infligendæ, obnoxium esse, quidam volunt. Moventur; quòd Jurisjurandi contempta Religio satis Deum ultorem habere asseratur *l. Jurisjurandi 2. C. de Reb. credit.* Sed, sive textu hoc ab Alexandro Imp. impunitas omnimoda, ut illi: sive, ut melius alii volunt, à corporali duntaxat pœna immunitas decreta sit, *arg. l. Si quis major 41. C. de Transact.* hodie, perinde ut Blasphemias cæc

mia, cæteraque ad Divinæ Majestatis of-
fensam præcipuè pertinentia, etiam hoc
crimen in utroque, & in Ecclesiastico Foro
ex sacrorum Canonum præscripto, gravi-
ter plesti solet.

109. Quin sunt, & à Farinacio *Prax. Crimi-
nial. q. 160. n. 147.* referuntur DD. qui
perjuros indiscriminatim omnes ipso Jure
infames pronuntiant: idque desumunt
ex can. Infames, 6. q. 1. textu: non qui-
dem solo; cum eò infamia in Perjuros,
Jure anteriori decreta potiùs referatur,
quàm primùm decernatur: sed junctâ *l.*
Si quis major 41. C. de Transact. quâ relati
Imp. aiunt, *Si quis major annis viginti
quinque adversus pacta vel transactio-
nes, nullo cogente imperio, sed libero ar-
bitrio & voluntate confectas, putaverit
esse veniendum &c. eas autem invocato
Dei omnipotentis nomine solidaverit, non
solum infamia notetur &c.* Ex quo Im-
periali rescripto, juncto *can. Infames cit.*
non ita pridem infamiâ notandæ, imò ipso
Jure & facto notatæ credebantur duæ par-
tes capituli; quòd istius statutorum, quo-
rum observantiam in sua receptione sin-
guli jurati promiserant, aliquod violâsse
viderentur. Sed in Jure non satis funda-
tâ credulitate; etsi enim aliqui *l. & can.
cit.* Periuris infamia in decretam, omnino
indistinctè affirmant: id tamen generatim
verum ac perpetuum non esse, verius: &
*cit. Covarruvæ in c. Quamvis cit. p. 1.
§. 7. n. 4. Lessii cap. 42. n. 74. Suarez cap.
19. n. 15. Palao p. 11. n. 1. Farinacii q. cit.
n. 151.* & aliorum communior ac melior
sententia est; partim; quia *l. cit.* proditis
pœnis & infamiâ ex eius dispositione inflig-
endâ, non ab ipsis Imp. infligendâ, secun-
dum Clarum §. *Perjurium n. 3.* Tuschum
*Prætic. V. Perjurus conclus. 289. n. 3. &
cit. Farinac. n. 155.* affici violationem so-
lius iuramenti Promissorii: non cuius-
cunque, sed eius duntaxat, quod firman-

dis Contractibus est adiectum: imò eam,
cæterâsque pœnas *l. cit.* statutas à solius
iurata Transactionis violatoribus contra-
hi multis DD. congestis docent idem Tu-
schus *V. Lex conclus. 284. n. 8.* Fachinus
*Controvers. Lib. 1. cap. 11. V. Cateram
Perez in C. de Transact. n. 31. & Witen-
bach. eadem Rubric. n. 26.* partim verò;
quia infamiam & reliquas violati iura-
menti, Contractibus & ipsis Transactio-
nibus firmandis adiecti, pœnas ab Univer-
sitatibus & Collegiis non contrahi præ-
ter alios, quos refert, tradit Farinac. *Præc.
Criminal. V. Juramentum à n. 1149. & in
l. Si quis cit.* Cagnola n. 23. Barbola n. 11.
& Bruneman. n. 6. Accedit; quòd *l. cit.*
quatenus pœnas infligit, odiosa; & præ-
pterea à violatione iurati contractus &
transactiois ad aliarum promissionum
iuratarum transgressionem & periuria
merè assertoria non sit extendenda; *arg.
Reg. Odiâ 15. in 6. præsertim;* cum, in ea
quoad infamiam & reliquas pœnas usu
recepta sit, apud *cit.* DD. aliqui in du-
bium vocent.

De Clericorum, Periurii recorum, III
pœnis res valde anceps est propter iuri-
um, alias aliâsque in eos decernentium,
nimiam varietatem; cum *c. fin. de Temp.
Ordinat.* à sacrorum Ordinum susceptione
& susceptorum usu ante penitentiam, non
etiam post hanc peractam, removeantur:
c. Pervenit 2. in fine. de Fideiuss. suspen-
sionis ab officio & beneficio: *can. Pres-
byter 12. dist. 81. & c. Cum non ab homi-
ne 10. de Judicis.* Depositionis pœna in
eos statuantur: *c. Querelam 10. & c. Tu-
nos 11. h. c.* Ecclesiasticis obtentis ipso Jure, secun-
dum Rebuffum *de Pacif. possessor. n. 223.*
aut verius secundum Panormit. *in c. Quo-
relam cit. n. 3. Felin. ibid. n. 5. & Alexand.
de Nevo n. 14.* per sententiam privati,
ad eaque obtinenda inhabiles redditi sunt:
c. Cum

112. *Cum quidam 12. pr. hie Perjurium Episcoporum graviter vindicandum, generatim asseratur. In quam sanctionum Ecclesiasticarum varietatem intenti Suarez cit. Lib. 3. cap. 20. n. 21. & Laiman. sup. 14. n. 12. Imprimis cum communio DD. sententia memoratarum censurarum ac poenarum Canonicarum nullam à perjuro ipsò Jure & factò incurri, docent. Deinde, quænam ex iis, in perpetuum, vel ad tempus duntaxat, imponenda sit, Ordinarii judicis, criminis qualitates & circumstantias ponderantis, prudentiæ & arbitrio relinquunt. Et beneficiis quidem obtentis privandi, ad eaque obtinenda inhabiles ii præsertim censendi sunt, qui de periurio in judicio convicti condemnati que & infamiâ notati sunt; quia tales sunt irregulares, arg. *can. Infames cit. & Reg. Infamibus 87. in 6. personæ autem irregularis electio, eique facta collatio beneficii irrita est ipsò jure, c. Nisi cum pridem 10. de Renuntiat. & c. Is qui 18. §. Ili verò, de Sent. Excom. in 6. secundum communem DD. sententiam, vel potius irritanda est, juxta dicta Lib. 1. Tit. 6. n. 70. beneficium enim datur propter officium, c. fin. de Rescriptis in 6. cuius obeundi capax cum irregularis non sit, capax etiam non erit beneficii firmiter obtinendi, arg. c. fin. de Cleric. excom. ministr. Glossa in c. Tua nos cit. Covarruvias in c. Quamvis cit. p. 1. §. 7. n. 3. Azor p. 1. lib. 11. cap. 12. q. 10 Flam. Lib. 4. de Resignat. q. 3. n. 10. & Barbosa de Offic. Episc. alleg. 51. n. 45.**

113. Perjurii in judicio, sive falsi testimonii, cum gravi damno proximi dicti, reus falsi crimine tenetur: & si clericus, de eo convictus, aut ejus crimen aliàs notorium sit, memoratis poenis arbitrio judicis plectendus: si laicus sit, olim deportationis & publicationis bonorum poena ei constituta fuit, l. 1. §. fin. ff. ad

L. Cornel. de Falsis. Hodie, lucri causa in suum commodum id præsumens, imprimis omne id, quod suo perjuriò consecutus est, restituere compellendus, eique insuper ignominia notato duo digiti amputandi sunt, secundum *Ordnat. Criminal. Caroli V. Art. 107.* quâ digitotum amputatione etiam plectuntur, qui Urphedam, ut vocant, fregisse sive in sua relegatione præstitum de non redeundo &c. juramentum violasse, deprehenduntur. Qui verò in causa capituli fallum adversus reum dixerit, aut ad id dicendum alium induxerit, in Romano Imperio eadem poenâ plectendus est, quam pejerandò alteri intentavit, ex *Ordnat. Carolina Art. 7. cit. Haunold, Tom. 6. de J. & J. Tract. 2. n. 527.*

Ea etiam perjurii poena est, quòd de eo semel condemnato, de eòve convicto juramentum Suppletorium non deferatur: eumque à testificando in judicio repellendum, habeatur *can. Quicumque, 6. q. 1. & c. Testimonium 54. de Test. & attest. quòd, ex quo semel pejeravit, pejeraturus iterum præsumatur, per tradit. Tit. 20. n. 9.*

Neque poenas Perjurii Civiles excludunt l. 2. C. de Reb. credit. verba, *Jurisjurandi contempta Religio satis Deum ultorem habet*, cum; quia, hæc ad inconsultam & calore effusa periuria referenda, existimat Ant. Matth. *Tract. Crim. Lib. 47. tit. 16. cap. 5. n. 1.* quæ, licet Jus Civile conniveat, Deus impunita non relinquit: tum verò; quòd iis Imp. solum asserat, licet periurium gravissimum & extra ordinem plectendum crimen sit, pro eo tamen quasi pro Majestatis læsæ crimine non esse proditam accusationem publicam & poenam corporalem; quòd satis Deum habeat ultorem, Laiman *cit. n. 12. Matth. cit. n. 1. & Bruneman, in l. cit. n. 11.*